

К 84.7 ССА
Р 58

362a

CARLZ ROBERTS

ВАУТЪН
KERKUOK

OKRIZDAT
КУДЬМКАР 1935

~~KOM-PI~~
~~9-5942~~
CARLZ ROBERTS

VA UVТЬН KERKUOK

OKRIZDAT
KUDЬМКАР 1935

VA UVTЬN KERKUOK

I

Кътәнкә ылып казнитәм үугис тәлиш оjлиш çеләмсә. Boj lebtis шиннеzsә da суç тьdalana eyp рыг, кәдijä kajis sotçan vi kәşterşan, ңоззәvtis Dzev Smit vylә. Dzev pukalis kәşter mәdladoras da dumajtәmәn kuritis trubkasә. Juaşana ңоззәvtәm Bojliş kazalәm вәрьп, Dzev gorәtçis:

— Pәris vaz pu.

I vijış pondis dumajtпь vi vylas vižәtәmәn. Къз ovлә i мәдик vәralışsezkәt, Bojls vәli ne baitis da тыйкә dumajtis. Sija nem ez viştav Dzebulә, sъset-tәg, neveritaña sъnqәlәn ңоззәvtis sъ blednәj da kәsъnжik пъrәtвan vylә.

Ылып казнитәм вәрьsaq lәpъs kъssis vit minuta gәger da kazitçis seteәtәn, rоvno ңеккәem sъez öz vermә sijә sъssha үugupъ. Guşәnika, çut kъlana boләtәm vaьslәn esә burazъk vъnşәtis lәpъzә. Dzev i Boj ezә gorәtçә әтиk kъv әbedajtәm вәrьsaq. Pozummezәn vevtlişәm lazmylik kerәssez sajsaq petis tәlis, a nija şo esә nem ez baitә, vižәtis, kъz zagvъv sotçis vi kәşterъs. Sъkosta uvves sotçisә da paşkalisә. Dzev treşitis trubkasә, suvtis, ңuzәtçis da gorәtçis:

— Kad užnъ.

— Tenyt naňte, Dzev, kad-ni, — siz-zә suvtçәmәn da kusaksә zelәtәmәn, gorәtçis Boj, — a me mәda

vižətnp vədəs, tıj pozə ažəyp. Oj — setəəm kad, kər vərən pozə una berşasə ažəvnp.

Dzev tıjkə askəttəs murgystis da paşkətis odepjalosə.

— Toko kyzkə ez vunət loknp zavtrakajtnp.

Dzev pıg vižətis Boj vylə, kyzı bur vəralış vylə, kədiyə nevna eıkətisə çeladılən kod dumaez. Boj əddən bura radejtis vər da vərən olışsezəs. Sə dumajtəm şərti Dzev əverno viştalis, tıjşaq riys uşis. Sija tədis, sto eta gəgəryp Dzevşa avı burzık vəralış, Boj tədis i sijə, sto Dzev vərən pes keraləmşa da vəraləmşa nəmən oz intəresujtçə. Əni sija vəli toko pes keralışən, a eta gəgərsa kəv vylən baitəmən „pu kossişən“, mədənoz viştaləmən, sija vetlətis pıdən vərrezət, kossis medbur pozummez da kəzzəz, medbə keravnp niјə təvnas. Sija dumajtis ətik jılış, kyz və ažəyp burzık puez, kədnijə tujə keravnp. Boj pıg səkət ətlən vetlətis, i Dzevlə vəli bur jortən, kət sija vəli i tomzık i puşestvujtis vədsən mədik moggezən. Sija oblaşs, kədiyə nija pəzzalısə, avı esə vəli velətəma. A otiş kolasınp kəvşis, vət-te-pə setən una tıez da vaez, kətən kərkə inđejeççəz vəraləmaş bobrrez vylə.

Kər lən ojnas kylis usəm pulən kaznıtəməs, Boj dumajtis: — Enija bobrrez uzaləp. Sija nəm ez viştav etija jılış Dzevlə, kət i Dzevəs siž-zə intəresujtçis bobrrezən. A Boj vazən-ṇi gotovitçis ətnas veravnp bobrrez vylə. Guşənik, kyzı tıjs, nevət podosvaa sapoggezən munis sija oşlan, vuzis vaok, kədylən pıdəsəs vəli vevtlişəm izzezən da slanəciş plitəezən. Zən miňa gəgər munəm vərən, Boj petis nevəzət nūr vylə, kədiya konəcəp vəli lazmbıtk plotina, a sə sajıp prud, təlişa juqytən zerkala moz şviştalana vaən.

Boj suvtçis. Şələməs sylən toko jotkynp pondis

raduvjas. Sija ləddis una knigaez, neətpriş baitlis vəralışsezkət i srazu dogadajtçis, sto etija plotinəs kerəm bobrrezən svitthalana va vevdərən, sija kazalıs turunən vədməm uçətik ostrovok, kupollan vaçkişana da uvvezən vevtəm nəsərpən. Siç, nəm i baitn, etija vəli bobrrezlən kerku. Sija aslas olan dırñi setəəm kerkusə pervuiş ażżylis i viżətis səvələ, mes-taiş vərzətçətəg. Prud vıvlańy, matn vəregşańas sija kazalıs mədik kupollan vaçkişana postrojka. Sija vəli paşkətzək, ne siç akkuratnəja kerəma, i vi-razək vaçkişis palka çukərlən. Prudəs vəli vel əzət, i bobrrezlə setən ez vəv əeskət.

Zerkala kod va vevdərən, prud səras Boj kazalıs kyeəmkə munana şəd predmet. Bojlə əddən okota vəli tədnı, tıj sija seicəməs, i sija guşənik munis oşlan, kytçəz ez lok kuimdas ыльна plotina dənəz, kışaq sələ vəli vıeəmtəzək viżətən. Munana şəd pjat-noys vələma bobrlən jurxs. Uçətik ujaliş nəvətis lis-sezən vevtlişəm ulok.

Boj mədis əni ażżypə setəəm mesta plotina də-nas, kytçə-və tujis zəvşishən, med nəvludajtnə tıllən olişsez iz vılyən. Sija mu berdas ləpkişəmən kışsis i plotina dənəsaq vəli kvač kəkjaməs fut ыльna-ni, kər sə bura kylaña pełəz loktis va pleskajtçəm 8yə mədladorşan. Sija kyz kynmis mestaas da oštis əmsə. Sylən lolaləməs dugdis moz, sija aċxs etiże kylis. Çulalis esə minuta, i plotina dorən, sə dənəsan das fut ыльna, tıççisiş bobrlən jurxs. Zvirokbs vi-żətis veşkəta səvələ.

Boğr vižis əmas vovru uv, kədijə sija vajis plotina voçəm ponda. Boj vılyən paşkəməs vəli rud, i sija nađejtçis, sto bovrəs puktas sijə uvja tırg tujə, kədnija vəlisə unəş plotina uvlańiňn. Sija ləddəm şərti tədis, sto bovrres ылə ozə ażżə. Novdu niya ozə

kazalə . sijə, kət sija vəli i matıny plotina dýnas, a tə-
 lişəs əddən jugyta şvetitis, i zvirokbslən qivujtçana
 şinnokkes vyeəma tədalisə. Viştashəmmez vovr uməla
 azzəm jılış ezə loə vəvətçanaəs. Boj azzis, kъz vovr
 şinnezən povzəməs çoza əsis. Uçətik zvirokbs, tədalə,
 resitis, sto asçuzəma rud figurałs— prosto myr.
 Kuzış stroitel spokojnəja kajis plotina vevdəras, şə-
 ras kъskəmən paşkət da gəntəm bəzsə, vnimatełnə-
 ja nəzzəvtis omən plotinasə, rovno resajtis vopros,
 kъeəm mestə burzık loas puktyń vajəm uvsə. Boj
 dumajtis, vot-pə azzyla enija çuđesnəj arxięektorrez-
 lis uzsə. No setən kazavtəg sylən çegis kok uvtas ulok.

Ulokbslən kaznətəməs kylis əddən uməla, Bojys
 çut toko sijə kylis. A əddən kylana vovr pellezlə
 etija bura tırmis. Vovr vezərtis, kylənkə matıny em
 opasnoş. Sija çapkis əmşis uloksə da virdəstəmən
 sungişis vaas. Ez jestə Bojys suvtnə kok jylas, a
 vovr şin vylış əsis-ṇi. Kylis toko, kъz sija paşkət da
 gəntəm bəzənas vartis va kužas; vaçkyləmşaṇas s̄yəs,
 kъzi pistoletiş lıjəmməz, paşkalisə omən prud kužas.
 Sylə ranxt prud vylənşən, kylis noliş-vitiş siş-zə
 vaçkəm, şybərgən ez lo s̄y ne təv. Boj vezərtis, sto
 etija ojə sylə s̄yssə oz şur nablıudajtnə va uvtyn
 kerkuok olişsez uz vylən. Çorxt plotina vevdərə
 kajəm vətən da vnimatełnəja prudsə nəzzaləmən,
 Boj kazalis, sto enija kъk kerkuokşa oz tədav nəm.
 Sylə okota vəli vizətən vədəs prud bereggezsə, no
 talun resitis munpy vər loggezə; tuj kužas munikə
 dumajtis una berşa plannez asynda lıñkezə.

II

Toko asyvnas, kər zavtrakajtisə, i va vyləttis vet-
 lis eṣə tumanıys, a sotçan kəştersən dolxt vəli kъv-

зъпъ сопътсѧ, Boj vištaſis aslas tənnaſa ažzəm jılış. Dzev, kъz vəvli i ožzъk, nəm ez juaſ. Vəraliſ da pes keraliſ əviçajjez şərti eteəm kaddezə juaſnъ ləd-diſſis umələn. Çulalıſ minuta məd, Boj vəliſ, forel çeri gorsən şojikə, viſtalıſ:

— Kaznıtəməs, kədiſə mijə kylimə tən, vəli nə səſan, sto pəris vaz ru.

Vəraliſ minuta məd pukaliſ tъjkə dumajtəmən, sъvərəyп kazaliſ, sto sijə ənevna stъditəpъ, sъnqaləmən, gorətçis:

— Me ed tədi, sto sija vəli nə ru. Məlym okota vəli užnъ, me narosno siž tenət sui, med mezdiſnъ juaſəmiſ. Me srazu kazali, tъşa setən izbə vəli bobrrežlən.

— Siž, Dzev,—gorətçis Boj,—nija vələmaſ bobrrez. Me məd va doras ažzi ьzъt prud, kъtən oləpъ bobrrez... i sija prudъn kъk ьzъt kerku bobrreslən. Me ažzi etijə prudsə i pukta sijə əni aslamən... Setçinə og pondə lezп suvtətlъnъ kapkannez. Bobrres nija mejaməs, Dzev, me nijə og pondə lezп kъjп!

— Og təd, kъz ed zakonъ vižətas tenat zapret vylə,—kəsənqika gorətçis Dzev, skovorda vlyiſ vetçina kusək voştikə.—No me ponda kъvzъnъ tençit. Dumajta, i vəraliſſes, kədnija təvnas vetlənъ promyšol vylə, siž-zə ozə pondə rъgъnъ etija prudə, kъzi me nylə viſtala, sto etija prudsə tenat. Tən me paňtaſi kuim seteəm prudən, kər vetləti aslanъm lager gəgər. Me dumajta, mijə koknita vermam ətkazitçynъ daskvaſ—kъkdas bobrrežşan „Boj prudiſ“.

Boj şerəmtçis da əzjъstis moz, seteəm dolbt vəli sylə kъvzъnъ, sto Dzevъs suis prudsə sъ ńimən. Sija tədis, sto etija ńimъs rъrkezə kolçças i nełki kartal vylə gizasə etija ńimən, pəskeraliſſes jona vižşənъ ožzaſa əviçajjez berdə.

— Spaşivo, Dzev! — gorətçis Boj. — A kyz te tədin, sto menam prudun daskvat — kükdas vovg?

— Te viştalın menym, sto setçin kük kerku, — viştalis vəralış. — Mijə ryg İbdəm kükjatıbsən, das bobrən ətik kerkusas: Kük pəriş vovg, nol toməs, kədnija esə ozə vermə kernə aspondaşınbs kerkusə, da kuim, neto nol pian, kədnija sogmisiə tulısnas. Bobrrez — bur aj-mam, vədəs şemja nylən olə ətləyip, kütçəz posnişikkes şərgyn kolə dozər. No, kad munpy! Əvedkezə lunsərə berta.

Sija boştis çer da munis lunşa tıtvıle. Lun oztı sija panxtaşis vil dolinakət i əni munis sijə pozzaunp.

Kər kolççis ətnas, Boj suprıta lageras zımlaşis: teçis odehyaloez, müşkalis posuda da kusətis kəşter. Sıvəryən boştis uçətik vintovka, kədiyə ryg novjətis şəras, kət i əddən soça sijən Ilyşis, da iñdətçis alas bobra prudə.

Sija tədis, sto bobrres unazyksə uzałənə va vevdəras ojnas, i ez nađejtçə azzıvnə nijə lunşa jugıtnas. A plotina dınas şotaki loktis guşaşəmən. Dırg vərtyən olikə mort velalə ostoroznəja vetlətnə. Setəəm privyçka şərti Boj çasto zastañitlis vərən olişsezsə kujlaninas, kər oz dumajtə kinlişkə loktam pı vylə.

Boj petis kus mestaaq da pozzavtis plotina valə. Omən vəli lən, nekylən səz kív. Plotinəs da bobrrezlən kerkusas lunşa jugıtnas sylə kazitçisə ızyzzykəş. Nekylən prud gəgəryən ez tədçə nekycəm oləm. Toko çeri kyiş orjov vylən novoas bergalis, jursə uvlaqə əsətəmən, pozzalıs, ozja myççis kyeəmkə forel çeri neto vıçok çeri.

Vərən oliş zvirrez moz-zə, Boj minuta məd sulalıs vərətçətag kussezyən, azzə, nem oz kív, sek petis kussezsis. Drug sija kylis kinlişkə va kuzas munəm, sek sija termasəmən pukşis kekeskaən.

Boj pukalis, nelki jursə ez vərət. Minuta bərti səvəkət munis burəj vədra. Sija guşaşəmən munis prud dənas.

Vədras kəşsis oşlanə əddən ostoroznəja, gəgər nəzzəşəmən, pessis vədəs ażzəp, təj sylə rənət sedis. Plotina vəkən sija suvtçis da siş kutçis nəzzən, vətə vek abu vəvləm eta mestəp. Etija srazu şin vylas uşis Bojlə, sija sek siş puktis, sto etçə vədras loktis pervuiş, abu tədsa sylə etija mestaşs, i sija tatçə loktis Ottanfusşan, kədija dasvit miłaən ylvania. Setçiniş sija vasətisə natte pes keralişsez, kədnija kerisə setçinə əzət lager. Burəj pütəsəstven-nik tatən vəli pervuiş, sijən sija tatən vəli əsəm kod.

Ostoroznəja guşaşəmən munis sija dol plotina kuzə, nukajtis vəd sorok, kədija munis plotinaət, i tədalə, kolçis dovołnəjən, kər kazalis, sto plotinaş vaçkişə bobrrez plotinaez vylə. Sija kajis plotina vylas da dər səşən vişətis vaas. Kər ez kaçav nəm, təjiş-və pozis povnə, sungişis prudas sija mestaə, kytən Boj dumə şərti vəli med rədəp. Vədra iñdət-çis veşkyla kurjalañas, kədışən kolçis bobrrez strojenno dənəz kuimdas sazen gəgər. Ez jəstə vədras sajəntçəpə va uvtas, Boj terməşəmən kajis plotina vylə da kidoloqnas şinnezsə vevtəmən, pondis vişət-pə va vylas. Sylə okota vəli vişətəp, kəz sija ujə.

Minuta kək Bojəs ez ażzə vədrasə. Səvərən bobrrez strojenno vəştən va vevdərəs pondis vərnə, paşkalisə kruggez. Coza təccəpis vədra, təjişkə tədalə povzəm, i sek-zə vər sungişis vaas. Ez jestə sija sajəntçəpə, kəz va vevdəras təccəpis əzət bobrlən jurəs, gorsən kəskis aspıekas vozduksə. Sija mestaəp, kytən pırgajtisə vədras da vovrəs, vəs siş burlıtis, rovno pizis. Boj əddən bura pondis volnujişəpə, sija kylis, sto ażzəlas setəəm təskəşəm, kədijə esə ezna ażzəvəl aslas olikə. Çulalısə minuta

məd, təskaşışsez vilş təçcişisə va vəvdəras. Nija ətaməd berdə kutçişəmən, təskaşisə kəz sahnəjjez. Çoza va pəeşis pırnıtis mədik bobr, ənənə uçətzək ozzayıssə, da uşkətçis vədrahs vylə. Bura pozis až-əzyp, sto oşlaq uşkətçisə bobrres. Boj pondis zaledit-pə vədrasə, kədija pessis pəssypə təskaşan məstaşis. Vəli setəəm minuta, kər Boj levtbılıs pissalşə, vijpə uçətzək bobrsə, medvə ətmədərşəq vəlisə ətməmdəən təskaşışsə. No setən-zə sələ tədvılas uşis, sto sija aslas kipod dəzər uvtə boştis bobrrezə etija prudis, etəşən ləddis neudobnəjən rəytpə sojuzə bobr vrag-gezkət. Vədrahs oşlaq jəz pravaez əugis, sijən bobrres valisə pravəş sulavnpə aslanpə prud ponda. Boj təd vylə uşis, kəz viştəşəm sələ ətik pəris indejec, sto bobr da vədra kolasınpə veksə munə vrazdujtəm. Sija ez vermə oşlaq tədnə, kin kinəs vermas? Sija lezis pissalşə da çut lolaləmən vişətis oşlaq.

Çoza sija kažalis, sto vüdraſs açs vermis sulavny aspondaſis. Sija va pъeſis tъccis zъpnvіənліs zmej- laq vaçkişana tusasə da uşkətçəmən içətzək vobrъs vylə, jona piñneznas kvatitish sijə peſajəttis. Mъmda vynpъs veli, vobrъs pessis mezdətçəpъ jon piñnez uvtiš, no vüdraſs sijə ez lez, zegətis sijə siž, kъz por nəekə krъsaəs, nəməyimda ez vižət məd vobrъs vylə, kədija uşkətçis mezdəpъ içətzək vobrъsə. Vals prudas siž pondis çapaſtъ, sto pleskajtçis plotina vevdərəttaſ, vovlis Boj kokkez dъnəz, kət sulalisi sija plotina dorſs vylas. Nem veli i sumlevajtçəpъ, sto prudъn oliſſes, ne uməlзk vñimaqñoən şleditishə etija tъskaſəm vylən, no Bojss ez vermy ažzyňpъ niž osoka da vaktaez kolasiš.

Уçетзък вовгъс оjtəv uvtyn-moz vesnəşis vaas, sъvərgъп ղuzətçis i, va vevdəras kъnəmnas vъvlanə bergətçəmən, pondis լezişinъ va pъdəsas. Vъdrasъ

sija-zə minutə oştis əmsə da lezis riñqez kolassis bobrsə. Sıvərən sija mezdətçis mədəs, upazık opas-nəj vrag berdşan da kъz sałnəj pondis ujń matış-zık bereg dorə. Lovjən kołççəm bobrys, tıdalə, vəli strəjdəm, i ez pondı vətçıń vermiş vragıś şərə. Sija zagvıv ujis kerkuok dınpə ostrov vılas da sajəvtçis setçin. Vıdraıs sıkosta jestis petń beregə. Şvitthalana vırgəj gənəs sılən vəli pas kerşəm da vevtişəm virən. Boj tədis, sto ranaes sılən esə nə kulanaəş. Vıdraıs bergətçis kerkuoklañas, sekunda məd vižətis sı vıla, rovno ez məd setiș tıppıń, no sıvərən kezis vər çassaas, kossıń əddənzyk poteuj-tana väez. Bojıs azzılis, kъz munis vıdraıs — vasə-təm, strəjdəm, pervuiş sek vezərtis, myla vər zvirres setəm ləgən striçajtənə tədtəmmmezə. Nija, kъz ořir-zə tədənə assıńıs pravaezsə pervuiş mu vılas loktəmən.

Kər volnujtçəməs Bojıslən ղevna çulalis, sek pondis bıeəmika vižətń ploṭinasə. Sija tədis, sto sijə kazalısə bobrres i sijən nija oz pondə sednə sı şın vıla, i Boj ləddis, sto sajlaşń əni ղemlə. Sija munis dol ploṭina kužas i tədis, ploṭinaıs kužanas şo fut gəgər. Vılypanas sija səras vəli kuim fut gəgər, a koçeqçezlañas zagvıv lazmalis i sıvərən lois ət-rovna vaşskət. Ploṭinaıslın podııs, myımda sija ver-mis azzıń pervuiş vižətəmşan, vəli kъzanas daskyk fut gəgər da vıvlaq dorıs sılən vəli pəliqazık, ne-zeli uvlańışıs. Omən ploṭinaıs svajaeznas, uvveznas, izzeznas da munas vəli əddən jon i una ղerpitana postrojka. Vıvlaq dorıs paştanas vəli fut da zıp gə-gər da podıssə vəli ղevyıtzyk. Myla vəli sis kerəma, Boj tədnə ez vermy. Bıeəmika vižətəm vərən sija kazalıs, sto ploṭinaas ez vəv ətik osta, kъt-vę vermis tıppıń vaıs, kədija sulalis kuim futən lazmytzıka plo-

ina vevdərəssə. Vabs etija suvdañın ryr vişsis, lisanəjys munis ploṭına ryr. Vizyls vaſslən estən vəli ədədən uçət i ez vermə kylətnə postrojkasə. Koknitiķika bołətəmən vabs munis ploṭına uvtəttis, ətlaaşəmən ploṭına uvdərən bəra vaokə, şviṭṭaləmən da şin guşaləmən sondi vylas, iñdətçəmən sarişlaqə.

Vəvlaq dorſslən vevdərəs vəli omən ıakəm şırşojən, i etaşaq ez tədav, tıjiş kerəm ryeckəs. Mukəd mestən tədalisə uv konəçcez, kuim əujma gəgər kyzanas. Pozis viştavny, sto fundamentəs vəli kerəma jona. No uvlaqəs fundamentəslən vəli siž jona gərzəma uvvezis da sat्तeziş, kədnija pervuiş viżətəmən kazitçən, sto çapkaləmaş, kyz sedəm. Boj vyeemika pesləm vəryən tədis, sto niya siž vəli gərzəmaş, neñki nekəz ez tuj jansətnə. Kыпт unazək sija viżətis pъliş postrojkasə, sъpъt burazək diwujtçis stroitellez um vylə.

Medəzət dokazatelişvoən, sto prudən olişsezlən em inzeñernəj um; vəli napravlennoys postrojkaſslən. Pondətçikas da koñecəs, kytən vabs vəli lazmytzək da təla kadə ez əddən çapajt, ploṭinaſ munis veşkəta. No setçin, kytən sija jərjis ryeđəninsə, setər sija kruto çuklaşis, tıjsaç sija vermis vişnə bura pъrgıştəm valiş. Minuta məd sulalis Bojəs, şin vylvhis ez lez etijə çukılsə. Səbərən pəzzəvtis sondi vylə. Şibalis lunsər. Sija boştis sapkasə kerkuok ozyən da terməşəmən munis lagerlan.

III

Sъkosta pemət zyrjyn da koridorrezən va uvtyn kerkuokyn munis ızyt volnenno. Vydراكət, tıskasəməs vəli ızyt sovətiaən uz da porjadok rađejtana va uvtyn olişsezlən. Esə unaən strasnəjzək etija bitvaşa,

кътəн strəjdisə bobrsə, kədija əni əulis assis ranaezsə, vəli mortlən vizətəm, kədija pыlis ətnasa olansə mədə զugny. Mort jılış niya vazyn-ni vunətisə. Tən da talun sylən tъççisəməs uzasəz niyə vajətis. Kər niya kažalisə Bojsə, kədija sulalis plotina vevdəras, ətmədərə vətlətikə siz əzzalıs plotinasə, vüttə ləşətçis ražny pыlis postrojkasə, bobrrez resitisə, sto ožlaqyp pыlən loasə ьзъt bedaez. Kər vojəs munis da sajəvtçis pь shin oziş, vədəs bobrres, ətəko glavnəj kerkuşis, no siž-zə beregyp balaganiş, uskətçisə plotina dъnə, tъççavtəg va vevdərə jurreznysə, da pondisə əzzaznyp postrojkanysə, kədijaşaq vižə pыlən olanys. Ətaməd vərşaq niya sъvəgyp pondisə ujny uvlaqə i vъeəmika vizətəm vərgyp va vevdərsə, setəem zə rorjadokən bertisə.

Ez vəv pыkət toko ьзъt bobrbs, kədija tъskaşis vъdrałskət. Kъz-vъ ez vəv Bojəs, sija-vъ petis kəs turun vъlas da sendi vъlas sontışkə, əulis vədəs assis ranaezsə. A əni sija ez lъş petny beregas. Səstəma ovny sija siž radejtis, əlki şekyt sylə vəli munpy virəz ranaezras aslas kerkuə. No munpy sylə vəli əneklytçə. Sija vəli kəzainən şemjaas, əkin sylə ranpt ez lъş munpy. Sija sungişis da pъrgystis med içət əvəsokət kerkuokas, lebtis çuklaşana krut koridor kuşa da kəs turun vъlyn ətnasa pemt zъrgyń eakъlən katlışəmən vodis. Vədəs tuşaş sylən vəli vevtisəma strasnəj ranaezən, no ətik pь kolasiş ez kъv kulana ranaən. Sija tədis, sto coza veşkalas. Sija ez kъv, medvъ kuvny enija ranaezşan, kər sogaliş zъvotnəjys ətkazitçə aslas pravaeziş da munə vokə, medvъ gotovitçyp medvərja da med ьзъt pessəmə.

Kədija zъrgyń kujlis sogaliş bobrbs, ez vəv ьзъt, ez vəv setən i bur ventilacia, no mədik zъrreşə sija vəli şotaki burzık. Rъskyt, kuim fut kъza potolok

рът, кедија веља керема торфиш да сајоккезиш, прът и на vozduk, токо јеја веља југътъс. Бобрrez јеја заботит-циш југът понда. Нылә бурагък ковшиш пеллез да пытрез, ңезели шиннез. Зърjas зозъс веља кузанас квај да зъп fut, пастанас vit fut, а suvdanas веља не una-зък daskыкјамъс дужмаша. Зозъс етија сестем gortlэн веља vit дужма ыъна va vevdэрсан, кедија sulalis зъг-је прътан koridorrezъп. Но зъръс seteэм въеенна веља керема, sto seten ңекәр ez тадчъ ңекъеэм үлсат. Гә-гәр веља сестем да газа. Сестемәш велиса i олпасеzez дол штенаез рев швејәк кес turuniш.

Етија зържиш, кътән олиса, узиса, әведайтисә бобрres, му-ниш кък koridor, кеднија рът бобрres тадчисә әтериш мирыскат. Къкнан koridorъс велиса вевт увън i кон-чајтциш оштаокән, кедија petis prudas, кътән ваъс велз унаен ръдънък kuim futsha. Этъс enija koridorrez kolasiш веља пастанас кък fut да munis veшкъта, заг-във въвлан лебтишемен. Етија керкуп олишез vajalisә шојанса, кедија ныләn sulalis bad, къз да topol ulok-keзиш. Uvvez бердhis vesatisә каçса, кедија ныләn веља med bur шојанен, a uvvezsә вар petkәtлиш i viшә plotina voçемен. Мәд koridorъс веља керема natodil ръssәm ponda, къзи ветас къеэм ңепавуд opasnoш vevdэрсанас. Sija пастанас веља pervәjшас kod-зә, токо зепътък да krutzък. Petaninnes къкнан kori-dorsis велиса ръдъп va ръекас. Nelki tевша morozzez kadә enija oшtaes велиса vaas, къеэм-въ къз ez вәв јъб. Ordçen kerkuokъskat велиса ина kluçcez, кеднија jizisә suç muşinprъr da ңевзатисә vaъslis tempe-raturasә. Јъб къзанас, nelki әффәп ьзыт morozzez kosti әтик да зъп futsha ez вәв къzzък, a sek-зә mu-kәд tъezъп etija гәгәр јъб къзанас веља kuim futен.

Sъkosta, кәр strәjdәm вовгъс kujlis олпас въльп da nulis assis ranaezsә, прът и зърjas mәдик кък çен

şemja kolassis da şibətçisə səbənə. Bobr şetis pıla vəzərtne, sto pıla estən nəm kerpə, niya termaşisə tuppı, bərjəm eta pondais ne ətik petanın. Ətəs pıla kolasiş ujis turuna bəregə da va bədmassez sajəvtəmən lebtis jursə va vəvdəras. Kəvzişəm vərən, siya vodis vylən turun kolasas, da sajəvtçəmən setçin bədəs mırıs sogja, nelki vylən lebalan varıs sogja, pondis jirnə kaçsə. Mədəs, burazъk iz radejtis, ujis vylənə prudas, kətən vəli vel tuma izəs.

Zerkala kod va vəvdərəs vəli bədsən spokojnəj, a va rəyekas pižis olanıb. Dugdəvtəg vaib vəvtlişlis rebitəmən, kədija paşkalis spirala kruggezən, krug əras sekunda kezə tıçışlıslış şədi tırok.

Ne tədsa vişətiş viştalis-vı, çeri-pə siya, mədə kvaşılıp gutəs. A niya vəlisə bobrrez, ezə lıştə petnə va vəvdəras. Niya polisə Bojlış da lebəlisə toko nıroknıssə, med lolavnə şvezəj vozdukən. Bobrres dumajtisə, sto Bojlıs ez mun, a kytənkə əvəşişəmən viçmişə, kəz-vı uskətçınlı pı vylə.

Bədəs enija bobrres vəlisə olişsezən va uvtınlı kerkuokınlı. Bədənnıbs niya sız-zə intəresujtçisə asıvşa sovətiaezən, no ezə petə va vəvdəras, viçmişisə burzъk kad, kər pozas petnə povtəg. Ətikkez pıla kolasiş użisə, mədikkez jirisə vad tom ulokkezliş kaçsə. Mü-kədəs sajəsişə udobnəjzъk noraezən beras. Enija noraez ətləaşisə glavnəj kerkuokkət kık paşkət tıqnellez rıg, kədnija vəli tırtəmaş vaən. Kıknan şemjaib olisə bədsəni askətənəs, no ətlənən voçisə plotinasə, kədija kıknannıslə ətməz kolə.

Va uvtas arşa kəmərtəm sondilən jugıtlıs kazitçə gərda — zarnıa, to suç tıdalana, kəz şinva, to vəvtlişəmən vəsnitik vişokkezən, kədnija drəzitənə prud pıdəsəs, kər kəşanıkə vajətəstas təlok da borozdıtəs va vəvdərsə. Plotina stroittəz prudəs ruslo gəgəras

ръдънанас вѣли токо куим-нол fut. Қыпът ыләзъ к rusлошаңас, сыпът сија lazтырък lois. Nura bereggez гәгәр prudъs вѣли ңе ръдънък дасвит дужмаша, из рађејтиш stroitelles ръдъншатисә siјә, vesatisә turunis, vuzzeziш, izzeziш da şirşoiш. Turun vuzzezsә kәdnija вѣли бура katтишамаš da sъvәргъn krepitemaš şirşojen, bobrres lбddisә med bur stroitçan materialen. Bobrres ujalisә siž-zә, къз kerkә uзалемаš vaz otirъs, kәdnija kirpiç kerikә şirşojas sodtvlәmaš ižas.

Zarniен швишталана va uvtъn mirъn bobrres ujalisә aslanъs vъна bәriш lapaez otsatен. Uçatik oziш lapaok-kez niјa teçlisә eěka uvtanъs, zato paškъt, lapkësa da gәntem вәznъsә niјa ңuzatисә, medвъ niјen kәr kovşas, tak pozis bergәtلىпъ vъна parokod vint moz. Kъk bobr va rъdәssis aззәмаш tusasә aslanъs uvtъrış bobrliш, kәdijә vijәma vъdraшs. Niјa въeема tәdisә, sto ny rodен suvtatem zakonnez şerti oz tuj viznъ vaыn ku-lam tusasә. Tusabs sişmikas eъkәtә vasә. Dyr ez pondә dumajtnъ, niјa assinъs jortnъsә kъskisә beregә da kojisә prud doras, kъtәn vaьs rъdъnанас вѣли ңе уназък kъkjamъsdas дужмаша. Niјa, tъdalә, ojnas лә-şәtciшә kъskъnъ siјә ыләзък beregas, kъtәn siјә coza şojasә kъeem ңепавид ojsha brodagaez.

Uз raђeјtiш bobr, kәdijә termashemәn munis aslas strәjdem kәzain dыniш, coza ujis vъvlaq prud dorә. Esten siја pъris nevezt kanavaә, kәdijә pondetcis prud-shaңas da veşkъt vizen munis turunen vъdmem pus-taj mesta pъr, şibәtçemәn vәra kosogorlan. Etija ko-sogorъs вѣli vitdas sazeq ыльна prudshaңas. Kanavaabs вѣli rъdъnанас i pašanas kъk da зып fut, i vačkišis mort kiен keremлан. Kanavašis lebtem myss вѣli çap-kәm kъknan ladoras. Kanavaabs вѣli garjem ңе tavo-şa gozumәn. Kanava dorres вѣli vъdmemäş jogja tu-runen da va vъdmassezen, i etaşaŋ kanavaabs umela

тъдalis мәдиккезлә. Етијән сајәвtnas požujtçemәn, вов-
rьs petis va vevdәras da sъtәg ujis ožlaq, jursә va
vevdәras vižemәn.

Kerәs uvtas kanavaabs kruto bergәtçis sułgalan да
munis ožlaq, тъssә къeeəvtәmәn. Jatnәja tәdçis, sto
esti kanavaabs vәli garjәm ne vazъn. Kanava bokkes
estәn vәlisә ulәs da ştinaaş, i kъknan ladorәttis kъş-
şisә vil muiş da vuzzeziş cukәrrez. Bobr munis ož-
laq ostoroznәja, novjәtis пыгryssеznas, ozja vajәt opas-
nәj zapak. Kъkdas kuimdas вәgъn kanavaabs konçajt-
çis. Setәn ңat da va kolasыn вовr zastañitis әтиkә as-
las jorttez kolasiş, kәdija bura uzalis. Kovşis, kъz
pozә, چоzzъka konçitnъ kanava postrojkasә — тәlәs ver-
mas zastañitnъ.

Etija kanavaabs kerhis vil şojan-juan vajalәm pon-
da. Шojana pues prud gәgәras vazъn-ni şojsisә. Veş-
kъt kanavaabs, kәdija munis pua вьdmasseztәg mestä-
et kerәs uvtәttis, vәli tujәn vil oblaşә, kъtәn una vә-
li kъz da topol. Kъskъnъ puezsә ңevołkъt тъsәkkez
vylәt, vәli unaen şәkүtъk, ңezeli tarlavnъ niјә ulә.
Etaşan bobrres kerisә kanavasә ordçәn kerәsъskәt.
Вьd futbәs vil kanalьslәn vermis әddәn una vajpъ
şojansә, kәdija dъnә mәdңoz ңekъz ez poz şibәtçypъ.

Kъknan вовrьs uzalisә ordçәn, askәttaňpъ. Suk vud-
sә niјa ңeekisә riqneznапs siž-zә sәstәma, kъzi kus-
tannezәn mu garjişsez. Oziş lapaeznапs niјa zugdalisә
mu komokkezsә. Eniјә mu komokkezsә, vižemәn oziş
lapaeznапs da eәkanas, petkәtisә vevdәrә da çapki-
sә turuna kanava doras. Вьd minutaә etis nъ kolasiş
dүgдylis изańpъ, da jursә kanavaasis lebtәmәn, gәgәr
nozzalis, ңukajtis vozduksә, kъvzişis. Sъvәrъn seteom
ușerdnәja kutçis изańpъ, rovno ožlaq olapъs nъlәn viž-
sә toko etija prudъn. Зып ҹas uzalәmәn kanavaabs
nuzalis kъkjatmъs dujma kuža. Burәj mu garjişsez

suvtətisə uzپىسە، medvь soççىشىپь da vuzzezsə. Drug sija minutaә, kər niya şojisə da eta kosta vunətçevlisə mədik jılış, kerəs bokъп kъazes kolasaс kъlis kazqitəm. Ez çulav i sekunda zып, kъз bobrres sajəvtçisə va uvtas, asbərşaңapь va vevdəras kojisə națəs въg, kədija vizbvtis kanava kuzas.

IV

Kər Bojıs kъşşəmən lezçisis kerəs bokəttis, kazalıis, kanavaas vaьs națəs da въgja. Sek sija vezərtis, kъeəm bur slucaj vəli nablıudaјtпь boरrez mu uzałam vъlyп. Sija sek ləgaşis as vъlas, no devočon vəli sjən, sto vermis azzъvнпь sijə kanavasə, kədija jılış una ez tədə. Sija asvъlas nadejtcis, sto vermas ostoroznəjzъka bobrrezşa sajlaşpь, i resitis vъd ojə kujlyпь etija mestälyп, nablıudaјtпь bobrrez uz şəfəп.

Ceglaşəm pues jatnəja viшtalisa, kъeəm mogiş nuətçə etija kanavaas. Divujtçыпь kolə, kъeəməs iz rađejtişsezlən vəlisə enija uçətik olışsez prudъп, kъeəm oз ləşətçisə təv kezə, medvь pыlə vəli şojapь. Niya oз pondissə təvkezə zaptişpь, estiš Boj keris vъvod, sto tavo oз təlas. Sija azzis una pərətəm puez. Beldənпь niya vəlisə uvveztəg-пi. Kъk kuim kъz vəlisə uvvezəп. Niјə, tədalə, pərətəmaş tom bobrres, esə neorętnəjəs aslanьs iskustvoып. Beldəs puez vəli pərətəmaş valaңas. Etijən činis rosstojaqnoys uvvez da bobr kerkuokkez kolasyп. Matъn kanava dъnas sija azzis pərəm pu, kədylis usəməsə kъlisə tən ətləny Dzevkət. Sija vъlyп da vəsnit kъz. Sijə jirəmaş dasvit dujma vъlynaәt mu berdşan. Jirəmaş vəli esə vъdsən lia, svezəj. Zып ruyslən uvves vəli orətəmaş da vəsətəmaş kaçış. Plotina dъnpып Boj тъççisəmşən bobrres povzisə da viliş kutçisə ojnas uzañpь. Una posni

uvse kęz jıvşis nijs jestisə kęskavny kanava doras. Veralışsez viştasem mezşa Bo, sto posnit uvvez teçşenp ıbzıt çukere va səras, plotına vevdərəp, medvə narsətnp valslı vizbvsə da səkosta-zə təvkezəs etija uls munas şojanə.

Neýlyn etija kęzşan Boj azzis mədik ru, toko zypəzzas esə jırəmə, i setis aslıs kív, talun ojnas vişətnp, kęz bovrres pondasə ozählə püətnp assinəs uzsə. Pusə vəli jırəmaş əddən akkuratnəja, muən ru gəgərsə. Va ladorşaças jırəm vəli rədənpəzəka. Paşanın eurətəs vəli veknitzək çerən kəraləmşa, bovrılen piñes vundəstən pənəjəzəka çerən kəraləmşa. Vizzes kolasas valajtçisə çaggez, kužanas kəkjatıbs dujm. Boj nekəz ez verme tədnı, kęz bovrrez mudrjatçənə potkətlənə setəm çagokkez, kədnijə pozə ləsjiyapnə toko çerən.

Kyk ças əzzalıs Bojın maştera pes keralışsezliş sleddezsə, kədnija kolçcəmaş va dınpəuvvezə kęskəmşan. Sija velətis, kęz nijs garjəmaş kanavasə. Med ne povzətnp qervnəja da vıeəma kylaña prudın olishsezə, kədnija povzəmuvja etija ojə vermassə ne loknə uzavnp, Boj terməşəmən kajis kerəs bokəttis da inq-dətçis vər lagerə. Sija resitis vıeəmizəka lunnas uznp, med ojnas vıeəmika əzzaznən bovrrezliş uzaləmsə

Etija rıjtə Dzev Smít bi kəşter dınpən uznajtikə. da şerebroən şviṭtalana təliş jugərrezən jugdətəm vər vıle vişətikə, şo unazık i unazık kəvzis Bojlış viştasəmə. Kęz bovrres garjənən kanavasə da kerənən plotinasə da esə glavnəjls, bovrrezlis vıdrakət tıskəşəmə, Dzevbə okota lois vişətnp vıdəs etija vıle ne siş, kęz vişətən pədik vəralışsez. Bojlış kəvzikə, kyeəm toçnəja da bur maştersə vıeəmizəka vermeñən stroitnən və uvtıb olish stroitellez — vıdəs etija sajmətis Dzevbən ıbzıt inqəres. Sija neñki vunətis użəm jy-

liş, teçis trubkaas tabaksə da pondis kъvzъпь озлан,
aslas tom jort vlyiş şinnezsə ne lezəmən.

Дъртъjis Boj çetçis da voştis pissalsə.

— Kolə termaşń, a to me og jestь kolan kadə
zəvşişń, — viştalis sija. — Uz въеəmika, Dzev! Me,
naṭte, berta ne ožzık asyvşa.

Vəralışs sekunda məd sъtəg nırtis assis eəkasə
da zəbotatəg vişətəmən, vəliş viştalis:

— Bobrres tenat, tıdalə, əddən intəresnəj tvar-
rez. Ne tıppı̄-ja i təpəm tekət ətləyip... vişətń ta-
lun ojnas myj nija kerəp!

Askət̄as Bojıs vəli əddən dovolon, sto Dzev əpi
mədməz pondis dumajtń, no sъ vylə vişətəstis nev-
na sumlevajtçəmən. Sija ez verit, medvə Dzev ver-
mis setəəm terpennoən pukavń, da aşsə vunətəmən
şledit̄is bobrrez iz vyləp. A sъtəg nem on kažav.

— Vot me myj sua, Dzev, — gorətçis ղerəsitel-
nəja Boj. — Te açt̄ tədan, me rad tekət ətləyip vişət-
ń. Mənəm tekət kъkiş gazazık loas. A loas-ja
tenət setəəm intəres, kъz təpəm? Nadejtçan-ja te
as vylat, siž dyr pukavń spokojnəja, mestaiş və-
rətçətəg?

Dzev vermis-və ləgaşń siž dumajtəm jyliş, kъzvę
sija ez təd Bojsə, kədija əddən okotnəja voştas şə-
ras sijə. A şotaki Bojlən sumlevajtçəməs nevna vəli
nelubo Dzevlə.

— Ez-ja myj-ja vəldsa çassezən ləşavlə təpəm
pukavń ղur vyləp, çuqən vərəttəg, kər me viççisi
zozogəs? — jualis sija. — Me raz jeeə guşaşli kər dъ-
nə, ali jeeə kujlıvli, medvə vəvətń osəs?

Nekər ղewaitiş Dzevlən setəəm nedovołnəja bai-
təməs şeravtəz vajətis Bojsə.

— Te verno baitan, Dzev! — gorətçis Boj. — Me nem
og su, sto te verman guşən pukavń. Toko te etija

ojkezə şet təpəm pravaez naçalstvujtnı. Məpəm siş kolə.

— Ladno, — şetis ətvet vəralışı. — Nuvt ətamən boşa, kəzi təpət kolə. Məpəm toko okota şərə voş-pı sajkıt vətçinə kusək, kəzi te nəm rəpət on su.

Dzev vədəs keris siş, kəz viştalıs Boj, kədija iñ-dətçis tujok vylət vərlanqə, kədija suç tədalıs təliş jugyətşən. Əytəg, kəzi vuzərrez, vessisə nija oşlan, ostoroznəja talçaləmən, kəzi rüşsəz nəto kərrez. Boj vişsis ыльпъка va dylşan i iñdətçis kerəs vokəttis, medvən ne trevozitń vura kylanı çasovəjjezəs. Məd kerəs vokəttis lezçikə, şibətçəmən vylən kanava koneçəs, nija esə ostoroznəjzəka pondisə tuppı, pessisə təliş jugyət mestaeras ne şibətçən. Kokrit, çut toko tədçana təlok vajətis turuna mestaşan pı ryrəmlanqə, kylis şvezəj garjəm mulən zapak. Boj vodis turunas kynəm vylas. Dzev siş-zə keris. Vitdas sazen nija kəssisə da loktisə tomyənik pozumaşnikə. Puez kolasət nozzaləmən, nija jatnəja ażzisə vylən kanava koneçsə da supətaləm puezsə.

Va vylas i puez kolasıb gəgər vəli lən. Kyeəmkə asçuzəma şerebroa jugyən ojsa təlişən vəli jugdətəma. Gəgər rovno prikasajtçis, çut vərzətçəmən, nəto lolbstəmşən gótov vəli omən kişşən. Çulalis das gəgər minuta, i Dzev kylvvişan gotov vəli mezmənpı: „Veş tatçə küssim!“ No tədvylas uşis Bojlən nakazı, i sek pessis vişşən. Minuta bərti sija kylis valış bołətəm i əddən vəli rad, sto ez rjakəs. Esə minuta, i kanava koneç doras myçcis bobrlən çuzəməs, təliş jugyətas vaçkişis rud rəma. Minuta məd sija sulalis vərətçətəg bəriş lapaez vylas, peñeznas, şinneznas da nırnas kylvzis sətəm ojsə. Ez kəv əckəyəm opasnoş, suvtis nojnan kok jılas da iñdətçis pulanás, kədija vəli nevna eurətaləma-nı.

Pervəj pes keralis şərəp təçcisişə esə kuima. Beldənnəs niya sek-zə kutcişisə dəlo berdə. Ətik pə kolasiş otsalis pervəjəslə, məd kəkəs kutcişisə vesət-pə kəz uvvez, kədija vəli pərətəm esə tən. Boj dumaj-tis, kətçə loisə mukəd olişes prudas, mədis baiñ-pi etija jılış Dzevkət, no kəvsə vişis, tədis kəeəm bura kylənp vobrres. Sija resitis, sto niya kolçisişə prudas i uzałənp setçin aslanəs kerkuokkez dənən, əktənə ləs da voçənə plotinəsə. Dır təjış təçcisiş esə ətik vobr. Kanavaas boñitəməs vaşlən kəskis as dənas vñimənəsə nabludaçellezlis pu keralışsez vlyiş, niya ka-żalisa mu garjis maşterəs, kədija oşlaq garjis kanavasə.

Dzev spokojnəja vişis aşsə, ez təççav ղem, sto sylən abu ղerpenpo. Təlis jugətən vobrrez iz vlyen pavlu-dajtikə Dzev kažalis, kəeəm bura pessəmən uzałənp va-ñn olişsez, vermənə əşilejtnə rəpət sedana şeküttəz-sə, sija əni toko vermis vezərtən, təla virtəg vərə-ləməsə siş rađejtə Bojəs. Sija i ożzyk tədis, kəeəm maşterrez vobrrezəs, no ղekər ez azzəvən, kəz niya uzałənp. Kək vobrəs, kədnija keralisə pusə, pukalisə vəris lapaez vylanəs, çorqyza vişəm ponda ot-salis pylə ьzət vəzəs. Niya ez tədə təzəm, jirişə pusə. Kər kerisə kık vərozdaa ēupət, ətamədşən ko-lasnas kvat alı kəkjatəs dujma, siş-zə pədənana, niya, kəzi salnəjjez kutcişisə potkətənə caggez pi-neznənəs da oziş lapaeznənəs. A kər Dzev kazalis, sto ətladorsanəs ēupətaləm pədənəzəka, i sija kerşə sə ponda, med riys pəris sylənə, kətçə vobrrezlə kolo, sija çut toko ez viştav aslsəs, sto ղekər oz pondə suvtənə vobrrezlə kapkannez. Sija minutaə sylə siş kazitcis, sto kiyń vobrrezəs kapkanən set-eəm-zə ьzət prestuplənpo, kəz kiyń kapkannezen assis jorttezəs — vəralışsezəs.

Esə burazək divujtcişə Dzev da Boj, kəz niya vol-

kətənə püsə, kədija vəli pərətəma-nı. Bobrres vundalısə uvvezsə ətəzdaa, med udovnəjəş vəlisə novjıp, kuimşaç kvaṭ futəz kužanas, kəpəm vəsnitək ulokbəs, səpəm kuzzık uv torokbəs. Etaž gotovitəmən vəd uv torsə vermis nəvətənə ətik bovg. Vəd bovg kəskis assis uvsə, kəz sylə vəli udovnəjəzək: ətikkez tarəvtisə, mədikkez zangisə vərşanəs, qeto kəskisə mədikkezən kerəm şled kuža i səvərəp çapkali-sə kanavaas, kətən viçcisə mədik bovrrez, kədnija kutalisə satəzsə da uvvezsə i kylətisə prudas. Kylətəməs uməla tədalis nablıudajtişezlə, kədnija pukali-sə cassaas. Bojlə neətrəriş ləşavlis izavnə vər kylətə-nipnəp i ožas zangavnə kerrezsə, əni kazalıs sija, sto bovrres siž-zə kerənəp satəzən, a uvvezən vəli mədkəd izəs. Bovgıbs kutə uvsə kəz koneçəttis piñnez-nas, məd koneçsə çapkəmən pełponnez vylas, ujə i kəskə assəras uvsə. Etaži med koknət kylətənə. Bovg-rez oz lubitə veş izavnə, ryr dumajtənə, kəz-vəy koknitzəka da unazbək kernə.

Kytçəz keralisə puezsə da kəskalisə uvvezsə, əzət bovgıbs kanava koneças ožlan nuətis assis izəsə. Sija veşkət vižən keris kanava dorrezsə, neekis şir-şoj-sə da vudovkasə, petkətlis niğə vevdərə da teçis kanava dorrezə. Nablıudatəlləz, kədnija sajlaşisə kijk-jaməs-das oşkəv ylvania kanavaşaas, jatnəja azzisə vədəs izəsə.

İzət vñimənpoən niya vižətisə uçətik stroiteləs, no viçciştəg kaznətəm sə zastavitis niğə bergətənəp. Niya kazalısə, sto riys pondətçə rəgnə. Bobrres, kədnija jirisə püsə, kəz salnəjəş, uskətçisə kotərtənə kanavalanəs, vunətisə i sija sum jılış, kədijə niya kerisə kotərtəmnanıbs, da virdəstəmən sungisişə vaas. Zagvub, kəz-vəy əddən neokotnəja pəlinçisə kəzəslən jılıbs kanavalanəs, dugaən vundəstis vozduksə da

пөзьт sumən usis. Kylis uvveslən kazətəməs. Lən vozdukbs ղевна vərəstis, səvərən vilış ożza moz lənis.

Въдəs bobrres kъtçə i loisə.

Dzev şperva dumajtis, sto niya aşnyəs povzisə pu pərəm sumşañas, a novdu kъeəm ղepavud çasovəj guşaşış bərşañas da ղozzəvtis cassaas, kъtən sajlaşisə Bojys da Dzevəs.

Minutaes şərşən-bərşən çulalise, a so esə gəgər vəli spokojno. Dzev pondis ղuvstvujtń-ṇi, kъz sъlən kikokbs i vъdəs jaj slənnes vişən vərətçətəg rukaləmşan. Sija mədis tıppń-ṇi mestaşis da juavnı Bojlış, kъtçə loisə bobrres. Boj ožlaq tədis, tıj tədis kernı Dzev, i padətis sijə, ostoroznəja pelpon vılas kisə puktəmən. Sija bura tədis, sto bobrres kъtən ղepavud guşaşəmən nablıudajtən, oz-ja tıççış kъeəmkə vrag pu pərəmşan kazqitəm vıle.

Ez çulav i sekunda məd, kъz Dzev vu ətis asşis tıççəməsə. Kanala koñeças viççiştəg vanuvtsañas petəstis ızyt bovr. Minuta ali kъk pukalis vərətçətəg, nırpıssezsə novjətəmən da kъvzişləmən. Sija, tıdalə, dovolon vəli, sto avı ղekin, izagvıv pondis munıñ kerəs bokət, medvə vižətń pərəm rusa. Sъ şərən tıççışisə i mədikkez, no puezsə sъşşa ez vərətə. Nı ozyı vəli upaen ızytzək dəlo.

Dır esə kujlisə nablıudatelles vərətçətəg, bura şleditəmən bobrres iz vılen. Nedır tıjış Boj resistis, sto kad-ṇi mezdətń Dzevsə etəem tuvdəm polozenpois.

Ez jestə etijə resistń, drug kažalis kerəs bokas kъeəmkə asçuzəma ker. Əivujtçəmən vižətis sija etija ker vıle, kъşan vermis setən ionı setəem zənət da kъz kerəs? Ətik bovr i dumajtń ez vermə sъ jılış, medvə daskъk əujma kъza pu orlavın setəem

torrezə! A pes keralışsez ezə vələ matın ղekətən. Drug sinnes sylən virdəstisə: kerəs kət üməlika, no vərətçis. Sija vələm ne ker, a ьзът rud rъş. Sija kəşsis zagvъv, iñdətçəmən prudъn olişsez dъnə, kədnija ezə i dumajtə etija jılış.

Çulalis das şekunda gəgər. Kər Bojəs kazalis, kъz rъşslən zelaləmaş vədəs slənnes, rъş vəli vədsən gotov çetçəvtň, sъ ez şet, ez viştav nəm i Dzevlə, lebtis pissalsə da llyjis.

Pellez çanətana llyjəmşən sъbs vədsən ȝugis sulalana ləqsə. Govkəs otən paşkalis vər kužas, sorlaşis bobrrezlən vaə çetçaləm suinşən, rъş rjakəstəmşən, kər sija çetçəvtis da sek-zə vər uşis vok vylas, divujtçəmən Dzev gorətəmşən da uvvezən çassayn kazətəmşən. Bojəs raduvjas ղozzəvtis da asvylas divujtçəmən, vezərtis, sto Dzevbəs gorətis ne sъ llyjəm vylə. Vəralışs sulalis nol kok jylyp da vişətis əddən ьzъt şəd os vylə, kədija panikaa uzasən pəssis vər çassaa. Osıs, kъz i rъşs-zə, vəzzis bobrrezsə da ez dumajt, kъz panlıtaşis sъtəm vəralışsez vylə.

V

Lagerə vər vəralışses munisə kerəs vylət, telişən jugdətəmən. Boj əddən rada nəbətis rъşlis pusistəj tusasə, çapkəmən pelponnez da bəriş lapaezəttis vi-zəmən. Sija çuvstvujtis, sto vyləna əni lebis Dzev şin ozyo. Dzev, kъz i ozyo dəkъz sъ gəgər priroda, ez uskət ətik kъv.

Məd asylas, kər Dzev gotovitçis kъeeəvtň vəra vərsə, Boj viştalis sylə:

— Kъzi okota tenyt, Dzev, i talun ojnas tuppə setçinə, me myççala tenyt esə intəresnəjzəkə.

— A vyl-ed kъskə, — gorətçis vəralış.

— Toko ožzık bert, — viſtalis Boj. — Mijə ožzık kytçekə zevişam. Əni kolə ažşyń vıl mesta.

— Me berta ças kık ožti sondı lezçytəz, — suis Dzev, lageriſ petikə da kər moz pəliqaşa na pokodkaen oşkalikə.

Sija ez juaſ Bojliſ, myj sylə mədə myçcauń, siž ez tuj kerny vəraliſsez əviçaj şerti. No tədnı əddən okota vəli.

Dzev munəm vərən Boj sek-zə inđatçis vylvanə va kuzas, veşkyla ploṭina dýnə, nəmymda ez pessy sajəvtń assis myçcişəmsə. Sija dumajtis plan, kədija əddən muçitis slyiſ soveşsə. Sija resitit ploṭinasə pişkətnı, medbə vižetń, kyz bovrres kutçisasə voçń.

Ploṭina dýnə şibətçytən-ni sija dumajtis, sto ploṭina zugdəm bovrrezlə loas əddən ızbt nesçashsoən, niya ozə kolə sijə ojəz leşəttəg. Sylən ez vələ nekyeəm knigaez, kədnija şerti-vy pozis tədnı, kyz bovrrez voçənə setəm vura eıkətəm, kyz ploṭina voçəm, sek resitit kojń assis plansə rytəz, med ne əddən ož kutçisisə voçń. Med ne əsténye veş kadsə, sija munis velətnı vasə prud vevləras da nozzazın, oz-ja ažşışə setçin esə mədik bovrrez.

Prud koñecəz toktam vərən, sija vuzis viž, səvərən kanava, petis vilis va dýnə, kədija vəli prud dýnşanas vitdas sazeq ılyna. Vaſs estən vəli vekniňik da kotəriis suprıta izja pədəs kuza velyn bereggez kolasət. Bereggəs zagvuy lazımtalıſə i sija ranıtaſis mədik içətzük ploṭinaən. Sija vəli velypanas daskykjamus qıjma gəgər. Ploṭina sajas prudəs vəli nevezət da lazımt. Vaſs ne beregən ezə vələ bovr kerkuez. Vaſs pədənana vəli ne unazık atik da zyn futşa. Boj sulalis ploṭina dýnən da diwujtçis, myjlə etçə kerisə ploṭinasə. Drug sija kazalıs mədik unən ızytzük ploṭina prud vylvanı.

Sija termaçis sə dənə da kazalış, sto stroitəm sija unaən jonzıka, a vyləpanas vəli kuim fut. Etija ploṭinə sajən vəli esə ətik vekniṭik da rədən prud krut bəreggezən, kətiş vermis ləddəly kuiм kerkuok. Prud sərən ez kazav nəm. Sek sija siş puktis, sto estən ızbt va kadə əddən vizəv vabs. Uvlaqış ploṭinəs, tədalə, vəli zapasnəj. Kuim kerkuokbəs dumajtəmən vəli kerəmaş bəregas, kədija vəli krut da nəvət. A krut da nəvət bəregə koknit garjyń noraezsə.

Bojlən vəli əddən ızbt intəres kütçənpə əni-zə vələtnə prudsə. Vəvlənə va kuza munikə, sija nelki pədmalis volnujtçəmşən. No setçin sija nəm ez ażzə.

Cətvert miła ыльна vəvlənə prud dorşaş məçcisiş volkət nər, kədija vevtişəm vovpu kussezən. Vabs etija mestən petəm bəreggeşis, ruslobs vəli tərtəm berşa cassaən. Va səras tədalis çukər ləsiş, izzeziş da naṭış. Perviş nəzzəvtəm vərən pozə dumajtən, sto etiə çukərsə vajətəm vizəvnas. Kər sija vyeəmzıka mədrəriş vişətəm etiə çukərsə, şələmtəs toko jotkənpə pondəm. Estən tədalə, pondətçəm vil prud-lən kerəmtəs, vil ploṭinalən. Sija vermas ażzuvnə vədəs, məj ez ażziblə mədik nəvludatellez — uçətik inzenerrezlis dívujtçana uzsə.

Sija ażzis əddən una pərətəm vovpuez, kədnija kužanas vəlisə das-daskək futən. Mukədəs kujlisə pərətəm mestaas, mukədəs vəli kəskəmaş va dənas da krepitəmaş va rusloas izzezen da vudən. Boj kazalış, sto vədəs pües vali teçəmaş dívujtçəmən pravilnəja i va vizəvkəs paralləlno. Uvja jyvves nylən vəli bəgətəmaş va qılat, a dənnas vabslə rapxt. Etija vali kerəm sə ponda, medvə va vizyləs nə srazu nyrəsis pu vylas, a zaghvən nərşalis-və puez kolasəttis munikə.

Boj suis etija lunə dugdъnъ piætnъ ožlaq pavlu-
deñpoezsә. Sija ažis ordçen kezjañiçokъn kës mes-
ta, kytçä ojnas pozis-въ Dzevьskät zebşisnъ da kytçä,
kъz sija tädis, bovrres ezä vovlë şojan ponda. Sъvæ-
rъn sija termasîs vär tipnъ lagerä, vbdës pruddezsә
kъelalämәn. Lagerä loktäm värtyп, pestis ne ьзъt vi,
zaritis kusæk kÿk vetçina da zavaritis çaj. Ætnasa
æved konçitäm värtyп, sija vodis sondi vylas da sra-
zu lañtis. Sajmis da aslъs ez verit — sondi lezçyt z
kołçcis ças kÿk. Med vasætnъ as vylvsis onzъl uvja-
sә, sija munis vaderas da jursә gylvjalis këzъt vanas.
Æni sija pissal tuj  boštis çer da inđdæt sіs vylvlan  va
kužas.

Sija v li matyn prud d nas-ni, k r kazalis bovr s,
k diya ujis nezъt ulok n, çapk m n pelponnez v -
las. Bojl  st d lois, k r sija pondis dumajtnъ, sto
sija s bzda gorjo da s mda zabota l şet c  kern  iz
rađejtana prudn olişsezl . A şotaki sija assis reseñ-
nos  ez vez. Sija una m dis t dny, i bovrres s l 
est n otsalasa. Minuta m d Boj t z t g užalis çer n.
Sija vylvlan plotina dors  keralis. Vals ušk t s set-
 c  sum n da na a v g n. Sija t dis, sto prud sl n
ušem s kerkuokъn olişsezs  çoza trevoz tas, i nija
petas  vi t nъ, myj sogmis. Oz jest  es  remd nъ,
k z, nat , k kn n semja s kut ci s  zugal ms 
voçnъ.

Boj zeb sis mati z k kussez kolasy n, pondis na-
bludajtnъ, k z vals prudas pondis zagv v lez ci sъ.
Çulalis z n ças-ni, a bovrrez şo es  ez t dal , vi t , ma-
ty n zugal m d nas t cc sis ьz t bovr, i plotina v -
las kaj m n, pondis v nima l n ja nozzavn  plotina
e k t ms . Sъv g n sija kyt k  saj vt s , a s  tuj 
loktis m dik, nozz vtis plotinas  da si z-z  saj vt s .
Minuta m d v rti ьly n, va vevd ras pondis  v r nъ

suk uvvez. Въденинъс нија къвтисе плотиналанас. Кер uvves локтисе top плотина дъпещис, va ръеси тъцци-
ши се jurres вовр мадлен. Нија vajisə uvvezsə oшта дъ-
нас da tecisə setçə, kъз krepitisə niја, ez poz азъ-
пъ. Bobrres nevъdsən лаштисе zugdemsə, niја toko
padmatisə vasə, med supъta oz kърат oштасанас. Vo-
cисе, tъdalə, nedyrkezə. Чулалис ças, a bobrres sъssha
нem ezə kerə. Boj pondis çuvstvuјtъn ашə bura тъ-
зэмən, bertis lagerə, medvъ viçcişпь setçin Dzebsə
da ajьslis şibaləmsə.

Veralisъs etija rъtə vъdsən vunətis assis тъзэмисе,
kér kъvzis Bojли vištasəmsə, dalois seteəm-zə vura oko-
titana tədişən, kъз sblən tom jortъs. Niја termaşəmən
uznajtъstisə da gerd vien sondi şvižalikə iñdətçisə
prudlañə. Sija minutaə, kér niја şibətçisə sija mestaə,
kədijə vərijis Bojъs, noboas əzjis pervəj zvezda. Pru-
den va vevdərъs vaçkişis stañnəj zerkalolan, vuzəren
vevtlişəmən. Vozdukuň ez kev nekъeəm sъ, toko plo-
tina oшtaet as kylis vâslən bołatəmъs.

Boj vъeəma kuzis lъddęńь kadsə aslas lоктəmis
da kuzis vərjyпь mestasə nabludajtəm pondə. Vâls
prudas ležcişis vъdsə fut vъльна, bobrrezlən  erpen-
no-ni ez vəv, med cozzъk kutcişпь плотина voçəm-
berdə. Ez jestə esə vъdsən pemdъпь, kъз uvlaçып
prudas vâls vevtlişis paşkalana kruggezən, i va ръе-
ши тъцчишисе vъdsə duzina jurrez. Ostrov vъlas ker-
kuok dъпъn pondisə vərnъ da kъvtnъ plotinalanə uv-
vez. Oшtaas lunnas popereg puktəm uvves veli vo-
stəmaş da tecəmaş lisseznas prud uvdərlaňas.  tik
bobrrez vižisə niјə, mədikkez sъkosta vajalisə şirsoja
vud. Uvves tecəmşan, vâslən sumitəmъs dugdizzъk.
A kér bobrres puktisə popereg esə pavka məd, пъ-
kolasə zenyt ulokkez tecəmən, vâslən sumъs vъdsən
dugdis, nełki ez pondъ kъvнь ръr kylana bołatəmъs.

Uçətik inzeñerres pondisə teçpə uçətik ulokkez, şırşoj da posnit izokkez. Dəmasıbs plotinaınlıı lois əddəni jon. Coza omən plotinaıbs, top jyvvezəzzis vəli vəcəma, i zugdəmşən i şled ez kołççə. Sija minutaə-zə vədəs stroitelles əsisə, toko kołçcis əzət bobrbs, kədija kək minuta dərnı əukajtis vəd dəmas torsə, okota vəli proveritpə, vəeəma-ja kerəma izəs. Kər sija sajəvtçis va uvtas, Dzev da Boj terməmən suvtəstisə kək jylanıbs, medvə kət ənevna niјə nəjītəspə.

— On kuz viştavnp, kveəm iz! — raduvjas gorətçis Dzev. — Munam, vişətam, myj nija setçin kerisə!

Voçəm mestaıbs əni vəli med jon omən postrojkaınp.

Plotina vişətam vərən Bojbs piastis Dzevsə vəvəlanə va kužas, nađejtçis setçin ažəvnpə bobrrezsə, kədnija kerisə vil plotina. Vəralışsez pessisə vişəpə əlyəpəzəka prud bereg dənşaças, med ne lebəpə trevo-ga, i əddən ostoroznəja loktisə nur dəpəz. Ez vişətə kəzət da lakaşan naş vylə, kəşşəmən, kəzi vədrəz da burə vəzzəmən, loktisə pozumainokinə da suvtçisə kəs ləssez vylə.

Kylis vaas bułkənitəm, i nija vunətisə təzəmsə. Zagvəv, lənsə əugtəz, kəşşəmən loktisə mədik mestaə, burzəkə pukaləm ponda. Nijs əni vəlisə matən vil plotina dəpən i, sajlaşəmən cassa koləsən, jatnəja ažəsə vədəs asgəgərşinəs. Medož nijs kazalısə kək bobrəs, kədnija tədtəg təzəmsə, uzalisə vil plotina pondətəmən. Vaſs koknita jisəs ənetorpta kerəm plotina ryr, səsaq vaſs prudas vəli lazmetzək plotina vəvdərəssə. Bobrres vajisə tom kəzok, kužanas das-ətik fut gəgər, suk uvvezən jyvlaças. Stroitelles puktisə sijə dənas vaſslə rəpət, a zanas puktisə ozzək puktəm kək kəzok koləsə. Med eəsət, çoçkom da əuz uv kəneçokkezsə nijs jirisə, a kəz ətlaalisə uvvezəsə ətamədkət, ez poz ažəvnp. Sogmis kolastəm da

неровнәј massa. Кәр etijә konçitisә, vajalisә mu, vud, izokkez da лakisә вѣдәs oшtaezsә da pustәj mestaezsә.

Viliş kыlis вулкнитәм, toko әni вулыпзъk va кузас. Boj da Dzev bergatisә jurreznysә. Setçin niya kazalisә вәra кык воврәs. Кыкпаппыс niya kыskisә вәra tom puok. Plotina stroitişses, тьдалә, velisә nedovołonәş ҹукыла da ղевољкт vovruen i munisә kosыпъ voлкъта da suk lisa kыззез.

Çoza loktisә ny dыnә esә әтика para, i изъs pondis ризпъ kыkişen вураззъk. Bojlә tәdvylas usis vaz inđejeçlәn viştashemys, kәr sija baitis, sto kәr plotinassә stroitәnъ tom воврrez, nyлә otsavny loktәnъ рәrişses. Pәrişses, тьдалә, termaşisә konçitnъ assinys uza. Myla niya siž termaşisә Boj ez тәd.

Çulalis вѣдса ças, Dzev pondis тъзпъ. Vәratçytәg da външатçamәn kыvzikә bura sijә тъзәtis, i sъlәn әsis interes sъ shin озып из вуле. Siya dumajtis, sto тәde әni, kыz stroitçenъ plotinaes, i sъlә okota lois bertny lageras. Siya поззәvtis aslas jort вуле i sъ vliş ez азъз ղекъеem тъзәm. Bojlәn şeralis ҹuzәtваппь divujtçemşa. Siya ղем ьjлиш sъssha ez dumajt, divujtçemәn uçat arxitekторrezsha, ny из гађejtәmşa da siž maştera uзalәmşa. Prudys sodis sъ shin озып. Prudys sodis kыkişen ьзытзъk, a plotinabs kыkiş вулыпзъk. Vaьslәn воլетәmьs lәnis.

Dzev guşen lolystis da zagvuv, ostoroznәja, medve Bojys ez kыv, puksis въеemzъka. Siya viliş pondis vižәtпъ воврres вуле. No тъmda sija ez pessъ, ղем sъlәn ez sogtъ. Mъzәtъs boštis assis, shinnes kunsişә, i sija laqtis.

Kәr Dzev sajmis, аззис Bojsә, kәdija тъmda em въпъs, zegatis sijә:

— Въеема воврrez вулып павлудайтан, ղем baitny! Goratis Boj lәguvjas da тъзәтүvjas.

— А? Мыј? Қытән пиж? — jualis Dzev, шиннеzsə چىكىكە. — Некәр ме еса eg азъявлъ seteem interset-naj zyvotnaijezəs.

— Intersetnaj, suan! — Iğən moz gorətçis sylə Boj. — Seteem intersetnaj, te nəlki laqtin... Siz pırgor-rən uzin, kər bobrres dumajtisə, ozja-pə tılys drəbav. Ətik bobr oz-ni tıççış etija ojə. Munam-zə gortə.

Dzev şerəmtçis, vinovatəjən aşsə ləddəmən, no sə ez şet i Boj şərən munis lagerə.

VI

Toko məd asylas zavtrakajtikə Bojlən vəli bur nastro-jenqo, i sija pəttəzəzas zgaliçajtis Dzev vılyp. Dzev çuvstvujtis aşsə vinovnəjən da pukalis ńevna stıdit-cəmən moz, dumajtis ətik jılış, kyz-vy cozzık veznə başlıs.

— Me nuəta tenə ətik aslam prud dınpə, kədija med matın dolinaň tatişan da tıççala təpət, kyz una moz pozə kyzń bobrrezəs.

— Boj duzgyltçis.

— Kyeəm təpət qelo setçəz, kyz kyzń bobrrezəs! — gorətçis sija. — Te tədan, me nəkər og suvtət kapkannez.

— Təda, — viştalis Dzev. — No kapkannes — asko-da nauka, sijə kolə velətpə. Te nəkər on lo vılyş vəralışən, kyz on vezərt etijə. Da setçəzə, kapkannez suvtətəmən, te vər zvirrez jılış tədan una seteəmə, kədijə nəkəz on vermə tədnə mədəqoz.

— Novdu te prav, Dzev! — viştalis Dzev bura dumajtikə.

— Me tenət viştala toko, kyz etija kerşə, vot i vıdəs, — ožlaq baitis Dzev. — Kad əni esə ožəv

kyjəm ponda, kuçikъs etija telişən nekylçə oz tuj,
da i zakon şerti kyjny oz tuj.

Sija boştis cer da munis vərə vekničik tujok vylət. Velavtəm şinən en və i kazav etijə tujoksə, a Bojlə da Dzevlə sija siž-zə tədalis, kyz i bura vetlana tuj. Vəralış oşkalis aslas pırşa şəkət pokodkaən. Boj ez kołççə sə şəriş, kət novjis kəmkətsə vekničik nırokaə, kyzı indejeççezlən. Sıtgə munisə niya ətaməd vərən suk lisa ızıt vər uvvez uvtət, kytən vəli setəəm-zə remət, kyzı gozumən, kət əti-mədilaşın jugjalisə purpura da bled zarňia şviştəvvəz arşa lislən. Toko ətpriş, çoçkom granitiş ızıt krut kerəs, kədija vylə vəli uşəmaş rozovəj da vez lissez, kye-eəvtikə niya çuzəmən çuzəm vylə panxtaşisə ajrəv loşkət, şədən da kyməraən, kyz potopəzşa çudovisso. Los əzzəvtis nə vylə, korsnitis da ləgaləmən sa-jəvtçis cassaə.

Bur kuim miła munisə tuj vylə petişsez, nekylçə - ez suvtçəvlə. Tujs sperva lebtis kerəsə, səvərgən lezcişis dolinaə. Niya ażəylisə una posničik vaokkez, kədnija kotərtisə rovnəj-kod mestaət. Nesoça nylə panxtaşlisə capkəm kerkuez bobrrezlən. No nekylən ez tədalə lovja bobrrez. Boj jualis Dzevlış, kytçə loisə bobrrez, i sija viştalis sylə:

— Beldənnəs niya kutiləmaş una vo oztı, kər esə bobr kuçiklən vəli ızıt donəs. Indejeççez zug-disə plotinaezsə, razisə kerkuokkezsə. No uçətik zvirrokkez vəra loktisə. Vyləpəy, etija dolina vevdərən, eməs bur priud məd.

— Əni nijə vilış vijlasə! — viçcəmən gorətçis Boj.

— Nekər siž oz lo! — viştalis Dzev. — Mijə siž og kerə. Mijə ogə izvodalə zvirrokkezsə vədsa şem-jaezən, a boştam toko bobr mədən kerkuiş. Mukədsə mijə og vərətə kək-kuim god, med-və şetnə nylə jəvnə.

Ez jestъ Dzev vištavny, kъз ыып озапъ тьççis
şis kuž da lazmъt plotina, a sъ sajyn prud, bzdanas
vъdса tъ kod. Plotinas veli keremta ne adden va-
zyn, tьmда vermis ažzynъ pavluðaþelnaj Boj.

— Vižat-zə! — volnujtçemşaŋ pәdәmәn gorәtçis sija.

— Kъeemt ыыт prud, Dzev!

— Etija prudyn ne jeeazъk nol вовг kerkusha, —
viſtalis vәraliſ. — Seten, menam dumam, kolә ionъ
kuimdasshaŋ kuimdas kvaþ вовгәz. Ker loktas tulys,
me boſta setçiniſ tьmда tempt kolә, vot i vъdәs.

Plotina vevdәryн sulalikә, Boj velalәm şinnas ka-
zalis nol kerkuok — etik ыыnzyk, a kuimtъ bereg
pәlәnqis. Ne tәdiſ morttez puktisә-въ enijә kerkuez-
sә vaen vajetәm grudaæ palkaez. Boj lәgalәmәn du-
majtis, tьmda enija iskusnaj sooruzennoezyn oliſsez
kolasiſ kadtæg kulenъ. A ſotaki vezәrtis, sto nem
oz vermy burәtny oþirliſ radejtәm kuçikkez ponda,
sija pәdtis assis lәgalәmsә da vnimaþelnajа pondis
kъvzynъ Dzebliſ kъvvezsә.

— Tenyt tәdsa staļnaj kapkanъs, kәdijә mijә vi-
zam, — baitis vәraliſ. — Mijә og rađejtә indejeçcezliſ
uzalәmsә, kәt kәr nепавид me tenyt viſtala i ny jy-
liſ. Mijә ogе dorjә siž-zә i viſsә. Mijan әnәz izyp
kъk ana vaz zapadna, kәdija zelъta vižә da kuçiksә
oz eýkәt.

— Teda vъdәs tijanliſ kapkanneznystә, muskusnә
krъsa kapkanşaŋ os kapkanәz! — pъris kъvveznas
Boj. — bzdanas kъeemt kolә вовг ponda?

— Nolaz nomer, — viſtalis Dzev. — Annes kuža-
nas kvaþ da zyn dujma. Bъdәs deloys seten, kъtçә i
kъz suvtәtly.

— Vct sijә i kolә tәdnъ tempt, — viſtalis Boj. —
Myla tijә od Ijә вовгъslә? Unaen ed veli въ coz-
zъk da udovnәjzъk.

— Mijə og ıjə bobrrezlə, da eə vən. Nija iz
moz vəjənə pədəsas. Kyzər kapkanən unaen pədəz-
nəjzək. Te boş jurat, sto mədan kyzər, kytçəvə te
suvtətin kapkansə?

— Top kerku pıraninas, — ətveçajtis Boj, — neto
kanavaas. Neto ıbs çukıg dınas. A kyzəvə azzı jırəm
pu, setçə suvtəti-və kık kapkan — ətikən ətmədərəttis,
da vevitə-və niyə lisezən...

— Molodeç, başa, tel! — gorətçis Dzev. — Srazu
tədin! Teiş vermas petnər pervəj sort vəralış! No
ovlə siş, sto bobrəs sedas da vəş əsas — una vəd
çuzəma zvirəs sə vylə vəralə. Neto açs jiras assis
koksa da pıssas. Məlym çasto şurlisə bobrres oziş
koktəg. No niya ezi vələ umələzkəs etəsan. Kokəs
vevitə rovnəj da volkət gənən. Bobr, viştala me-
tenət, una myj vermə əterpitnə. Əni puktam siş, sto
bobrəs jona kutisə, i nekəz sija oz vərmə mezdatçə-
nə. Sek tenat bedə vylə vermas ləşavnər təs, neto
vər kan, alı xisnəj kaj livo ruç, neto nełki cs, i tençit
juastəg, bobrkət keras siş, kyzə sylə kolə. A to eza
siş puktə, s'ə te mədan kutnəsijə vən. Sija polas
şibətçənə kapkan dınpə, i petas vədəs nem tujə.

— Vezərtə, — viştalis Boj.

— Myj sek kernə te dumən, — ožlaq vaitis
Dzev, — medvə bobrəs zastavıtın vünətnə poləmsə da
ostoroznoşsə?

Boj pondis dumajtnə.

— Zugdənə plotina! — ətveçajtis sija nəresə-
telnəja.

— Verno, — viştalis vəralış. — Kyzı mədan vəvaş-
təg kutnə bobrəs, ker kık-kuim oşta plotinaas da
suvtət ordçən oştaeskət kapkansə, vylənə plotina bob-
kə. Çorxta viştala, sto bobrres şurasə setçə, kər pon-
dasə kotaşnə plotinəsə ləşətikə. Kət kər sedasə.

Каркансә domav çepən ses berdə, mərtəmən sijə kuim-nol pıdbynainə. Fut da eyp ыльна pervəj sessən suvtət mədik kapkan. Къз toko вовгъс şuras, sek-zə sungişas pıdyp mestaə, kylən sija ryg spasajtçə vyd uməl bersasis. No къзі kapkanıs kutas sijə jona, sek sylə şmert. Кыпты upazık pessə petny, ыпты burazък kattışə çernas ses gəgərəqas i sek vəjə. Setən sija kołçə vərəttəg. Ne гыş, ne ruç oz vermə suzətپ.

— Dumajtny toko kolə, къз tenat shin ozyň kulə seteəm şektyt şmertən! — gorətçis Boj. — Mədik вовгъrez, naňte kazalasə, kъz sedis ətik, da pıssasə, plotinasə voçtag koləmən?

— Ne siž, — viştalis Dzev. — Plotina пь ponda vydəs. Niňa ozyňa moz-zə pondasə pessəpvoçp plotinasə, kət-vy eta ponda zynys şuris kapkannezə. O, nylen terpenqo týrmas, kər koňşas plotina ponda sulavnp!

— Oz pož viştavnp, medvъ seteəm uzałəmъs veli bur, — suis Boj.

— Bur sposob, — suis Dzev, — coz da vernəj.

Təvnas mədik sposobən uzałənъ, tozə bur da vernəj. Jýas bereg doryn kerşə osta. Sývəryp voştənъ tom kъzok neto vađok, jýunas lezənъ ostaetlis jy uvtas, a mədsə jyvdəmən mərtənъ beregas, medvъ вовгъs ez vermъ kъskыпъ. Ordçən etija koñeçkət beregas suvtənъ kapkan. Вовг, jy uvtətliç ujikə, azzə şvezəj pu da pondə dumajtny, kъz-vy sylə sijə kъskыпъ. Sija resajtə, sto kolə sijə jirnp sija inestaət, kədija matyńzъk bereglanças, sývəryp pəvətпъ gortə, medvъ verdnъ şemjasə. Oz jestъ kutçыпъ sija delo berdə, kъz şurə kapkana. Setən sylə i koñec. Ovlə i siž, kər bovrres kъskənъ puoksə gortanъs.

— Te baitin, sto indjeçces vijəpь vədəs şemjasə, — viştalis Boj.

— Siž. Jndejeçces vijəpь vədəs, ətikəz, bobrrezsə. Nija, natte, dumajtəpь, bobrres-pə rŷg una loasə, təmdə-və en vij nijə. Ožlañ nija kossəpь beregas noraezsə da ražəpь kerkuokkezsə. Kerəpь etiјə nija təvnas, kər prudbəs ovlə vevtlişəmən jyəp. Kyzı təvnas vasətpə bobrrezsə kerkuokkezsinəs, nija sek veşkəta munəpь noraezanəs beregas, setçinşaň ležcişəpь vaas, medbə pozis pylə jurnpəsə təççəpə da lolalıspə səstəm vozdukən. Indjeçces boştəpə majəggəz da kerəpə jər noraez ozyəp, medbə bobrreslə ղekytçə vəli rüssəp, səvərgəp garjəpь noraezsə da vijəpь vədəs şemjasə.

— I prosto i coza! — viştalis şeraləmən Boj.

Indjeççez dumajtissə esə ətik kitrəj stuka, — ožlañ baitis Dzev. — Bobrres, kyz te tədan, teçəpə təvkezas ətik çukərə vədəs assinəs şojan zapassezsə, kədnija ovləpə želonəj ulokkeziş da tom puokkeziş neyəp aslanəs kerkuşaň. Indjeççes kossəpь jy uvt̄is etiјə mestasə, kerəpə sə veštə jyas osta, i kyeceəvtəpə zapassezsə jərən majəggəziş, kədnijə suvtətəpə ətamədverdə siž toryla, medbə ətik bobr ez vermə tuppən kolasət. Kerku ladorşanq ıskəpə ətik majəg da vezəpə siž ulokən. Te, natte, tədan-ni, my setiš petə? kyz toko bobrrezlə okota loas şojpə, ətik pə kolasış munə şojan zapas çukər dypə, medbə voşpə setiš ətik ulok. Sija ažə çukərsə gəgərtəmən jərən, a sylə kolə voşpə ətik ulok. Munpə toko vermas set, kytən majəg tujə sulalə ulok. Indjeç, kədija vñimałejnəja şleditə, my kershə jy vevdəras, ažə, kyz vərə ulokbə, kažalə, myjən delojs, i vezə uloksə majəgən. Bobrlə nem sylə oz kołçəs, kyz vəjəpə sija mestaşn, kysaq sija loktis, i kys sylə loas ne petpə-

ni. Indejeç kyskə sijə kuləmən-ni, vezə majəgsə ulokən da viççışə mədik vovrəs. Viççışpı sylə dır oz kov... Sija pır siş katalə nijə vəbdənnıssə ətikəs.

— Bura radujtça, Dzev, sto te en kij nijə sizi, — viştalis Boj: — Vişlav toko ətikə, tıjlə tə menə vajətin etija prud dorə? Te en vermə viştavpı vəbdəs etijə menam prud dıppı?

— Menyım, viştavpı tenyt, kolis tenə tıjənkə ılatnpı, medvə kət ətik ne vetlətnpı kəelaləmən, — viştalis Dzev.

— Munam ozählən. Me tıççala tenyt esə prud məd.

VII

Kuim lun çulətisə Dzev da Boj vovrrez stranaıb. Vbd çasın Bojlə vəli una berşa divujtçanaıb, toko uzikas nəm ez kəv. Lunnas sija əddən bura velətis plotinaez da pruddezz, a ojnas sajlaşis mati nı gəgər da so unazık i unazık tədis uçətik inzənerrez oləm jılış. Aslas prudıb keris bur parom kerreziş, vovlis da vizətis ostrov vylən kerkokkezsə. Sija kadə Dzev konçitis sib gəgarsə kbeçəvtəm. Jorttez teçisə assınlıks klamsə da munisə vər gortə.

Lən arıb torzestvennəja pukşis mırnəj vovr pruddezz vylə, uçətik vaokkez vylə da kupolən kerəm kerkokkez vylə vaas. Kər pogoddabs lois kəzəltzək da prud vəvdərsə kutis koknit, suç tədalana da şəd rəma jy, kədija ez sib top lunsərəz, a morozən pavkətəm lissez gərd da zarçı rəmiş pərtçisə koriçnəvəjə da guşən, çut kylana sibən uşalisə rudsələm uvvez vylış, Boj prudıb pondis pişpı li-koradkaa uz. Prudıb olişsez aslanıbs bura kyləmən tədisə, sto tavo loas oz təv. Nylə kolis terməşəmən əktəypı şojan zapassez. Vil kanavaıbs lois unaen kuzzək. Vbd ojə kylis kazətəm pərana puez ləz, uvveziş

da saňokkeziş çukərəs vədmis şo ızytçyka, da ızytçyka. Bobrrez tədisə, sto niya oz pondə eýgjavny top tulysəz. Ez jestə niya siş jona krepitný pločinasə, med sija vermis sulavny beregiş petəm vaşslə panxt, kyz usis ləm da va vevdərəs omən kəpmis. Bobrrez vajalisə şirşoj da turun i siş torpta vevtmişə assinlys kerku jurrezsə, kər niya pondisə vaçkişný kəzəvkar pozzez vylə. Pozis dumajtný, sto bobrrez oşlaq tədisə, tyj loas: ez jestə konçitný assinlys uzzə, kyz loktisə ızyt morozzez. Ətik ojə prudəs kəpmis dujm məd rədy-na, i kerku korominnaas lois çorxt, kyz iz.

Sıvəçyn kÿkdas nol ças kuşa usis suk da ńevyt, kyz puk, ləm. Sija olsalis çoçkom kovjorən da vədənnysə sajəvtisə ləg moroz sogja. Bobrres, əni sajəvtçəmən aslanəs sonxt kerkuokkezyn, kytən nyələ tərmiş şojan zapaslys, sajəvtçəmən vədəs vraggezşan clisə spokojnəja, nekər petavtəg çoçkom, şin guşala-na şviştalana ətərsa mirə.

A etija mirəs təv loktəmən vəli tər berşa opasnoşən. Eýg rıssəz, ruççez da jaj şojana mədik zvir-rez vədlaət satlaşisə pemxt da sıbtəm vərkuşa. Vədənnyslə nyələ okota vəli peslynp sonxt da gosa bobr jajsə i vədənnys vıeəma tədisə, kinnez oləp enija ləmən vevtəm tıxsəçokkez uvtyn. Iskusnəj stroitel-lez korominnaas kojisə ńeyzət osta mədən ventilacia ponda. Enija oştəez ryr sonxt vozduklys petikas partəm lımsə. Etçə, eýguvjanlys mücütçəmən, loktisə rıssəz, ruççez da gorsən as rıękanlys këskisə çeskət duksə, kədija petis enija oştəeziş. Əddən eýguvjanlys niya kutçəvlisə garjyńp lımsə, kytçəz ez tıxcışə izşaləm korominnaes kerkueziş kyzı sahnəjəs, niya sarapajtisə da ńeekisə etijə korominnasə, no veş! Nemən, ətik motyaşa, ne zugdyp enijə çorxt şte-naezsə. Bobrres vıeəma kylisə, kyz uskətçisə ny şte-

naez vylə, no spokəjnəja jirisə kəzovəj uvvezsə, rukaləmən aslanıbs sonxt da opastəm kerkuyın.

Kerku pъekas pylən vəli bədəs səstəm da kəs. Bədəs, təyj kojlis əbed vərəyn, vəcəmika zimlaşlis kerkuş. Omən kerkunıbs vişsis əddən səstəma, ez vəv nəkəeəm jog. Bəd p'yriş, kər kovşis şojan, ətik bovrrez kolasiş lezçəvlis ulə tunelə, a səsaq zynvi remət prudə da veşkyla şojan zapassez çukər dənpə. Kolana uv vərjəm vərəyn, siya bertis da lebtis glavnəj pogatət remət da kəs zərjə. Nəvət kaçsə jirəm vərəyn, bovrres nəvətlisə ulokə vokə ətləctəmən plotinakət. Spokojnəj olan nuətisə bovrrez! Nija dugdəvtəg kəzisə, a mukəd zvirres, ətik qikobrazşa, uməltcişə eygjaləmşən. Bobrrezlə nəm vəli kernə. Nija tokə şojsə, užisə da soçənika ujalisə jon jy uvtyn şojan vajaləm ponda.

I vot ətpriş prud dənə loktis ızyt vrag, kəda-kət bovrres esə ezə vələ tədsəaş. Satlaşikə kossişəmən loktis etija vragıbs ojvıvşa rətvıvşan. Ləg şinnes sylən nəstəma virdəstisə, kər kazalis siya çöckom-tıskət, kəda uvtyn vəlisə bovr kerkuokkes. Etija vəli volverne¹⁾). Vına oziş lapaes sylən da jon gyzzes şekunda mədən garjisə lımsə. Sijə-zə ne soça kerlisə i mədik eygaliş zvirrez, no volverne ne siş koknita, kəz mədikkez, miritçis neudaçanas. Kylana nırsəs, coza ażzis neyzət osta. Siya lezis setçə aşsis gyzzezsə i tımda vermis vlnşətçəmən, cegətis şır-şoja tor məd.

Vəli-vy sylən unazık terpenno, medvy kəkdəs nəl çasən nuətnə razana uzsə, siya vermis-vy rygnə bovrrez zərjə. No siya ez kutçis etija şəkət uz berdə, tədis, sto ves sylən loas uzyəs. Kət-vy siya i şuris ny

1) Volverne—kanadskəj rosomaxa.

зъргја, bobrres jestisə въ ръсъпъ да зевшишъ ти ръе-
кън noraezә. I vot sъkosta, kътçәз sija dumajtis da seten su-
lalis, medвъ bobrezes ԛевна bespokoitпъ, sija ez kazav,
къз puez kolasъп, tѣliша, prikasajtçana kod, jugъtъп,
zagvъv guşaşis tъş. Sija ьлишан kazalis bərlan tusasə
kъeemkә tdtm zъvotnajlis, kdija jursə zugdis zada-
ca vъlyп, kdijә sylә aslъs nek r ez udajt v resitпъ.
Tdtm zъvotnajls v li uçet zъk тъg rnas sъss . Sija
v li, kъз dumajt s r sl , ne  dd n bur polozen o n.
R s въd s etij  bo tis juras. Sija v li es   dd n l g
i sъ ponda, kъз etija zъvotnajls l stis l sh t sъпъ бо-
шпъ doвъcas , kdija въds n ne syl  v li. Zagvъv da
ostoro n ja sija k ssis osla , a shinnes l guvjas sot-
c s . Nevna norovit m в гъп sija  dd n ku za cet v-
tis da gozzezs  m rt t s tusa b ras rosomaxal . Voz-
duk t s munis  dd n bura vizzit m, erg m, pis-
k m da kr pit m. Pov t m bobrres usk t cis  aslan s
mu r esa noraez . Къз-въ v li ne si , xlavt j da
vъna rosomaxa kokn ta въ vermis r ss . No  ni ju-
t s syl n v li l t r ekas, i syl  ez udjat  vermy-
nъ vrags . Ez  ulav i minut m d, kъз jon da jyla
g zzez r sl n neekis  rosomaxas  torrez .

Sija kad  ker ss z sajs n,  lyп lazmytin n , k -
dija kujlis top sari  d nas, bobrrez d n  shib t cis
opasno , k dij  nija i v t n ez verma  z z v n  da
k da sogja nyl  nek t c  v li r ss n . K k tosa v -
rali sez, viz tt g zakon v l , k dij  s rti ez tuj t vnas k j-
n  bobrezes, ojv v sa  munis  kossv n  vil v ralan
mestaez da lokt s  bobr prudde  da plotinaez mestaez .

VIII

Lokt s t v, i pes kerali sez munis  nija v rrez ,
k t n  gozumnas uzalis Dze . Nija asl n s lager ke-

risə kək mişa ыльна sija mestaşan, kytən olisə gozumnas Boj da sylən pərişszək jortəs. Dzev əni vəli nuətişən pes keralışsez kolasəp. Suvətənə kapkannez sija ez ləşətçə. Zvir kuçiklə vəli lazımt donys, a vər keraləmən sija i siş vermis una denga sedtənə. Unaşzkkes pes keralışsez kolasiş klyisə Boj jılış da sə „asçuzəma vezərtəm“ jılış. Dzev polzujtçis ызъt uvazənqoən pes keralışsezşan, sylə nem ez sulav viştavnə pylə, medvə niya ez vərətə Bojlış prudsə da setən oliszezsə. Rytas, kər niya pukalisə bi gəgər, Dzev viştavlis pylə əddən intəresnəj istoria jılış, kədijə niya ażżiblisə təliş məd oztı. I enija uzalış da çorxt məvkıda otır ne ətpəriş şetlisə kvv, sto niya gotovəs as kipod uvtanəs boşnə vədəs vəvr pruddezsə. A Bojlış prudsə resitisə okraṇajtnə əddən ve-regitəmən.

Çulalis rozostvo-ṇi, kər Boj tədis, sto gorodiş inđənən pes keralışsez lagerə şvezəj şojan zapassez. Sija sek-zə polzujtçis etiğən sluçajən, medvə vətənənə setçin. Sylə okota vəli tədnə, kyz olənə vobrres təvnas da bereditə-ja niyə Dzev.

Məd lunas zə lagerə loktəmşan sija munis prud dənə. Sija kəsalis lampaez da boştis şeras vinçeşter,¹⁾ ləddəmən, sto utlannəja mir radejtislə kolə rıg gotovəj lənə vojna kezə. Pes keralışsez munisə izavnənə pərvəj sondi jugərrezən, i səstəm moroznəj vozduk vajətis sə dənə nəvura keraşana çər səbez. Dyr munis sija lampaezən kerəm şled kuza. Paşkət kok pırrrez da kuz pjataez şərti Boj tədis, sto etija Dzeblən şledəs. Sija əddən divujtçis da nəkəz ez vermə vezərtənə, məjlə kovşis munns Dzeblə etalaqə. Myla Dzev

1) Vinçeşter—amerikanskəj çoza İyana pissal.

torjətçis pes keralışsezşaŋ? Dzeblən şledbəs çoza kezis sulgalaŋ, a səvərəp va sajə.

Çerezən keraşəməs ləqis, i Boj kolççis çuŋ ətnas, ez kəv ղek्यeəm mort 8ь. Sondıbs, kerəs jyvvez vyləna lebtishəmən, çapkalis aşsis gorizontałnəj jugərrezsə ləmən vəvtlişəm puez vylə, zarqia-rozovəj jugət kiştəmən. Ləməs lampaez uvtən ղazətis. Boj vbd 8ь peşsiz pejə voşpъ. Sija peşsiz, tymbda vermis ostorożnəjzəka vižşypъ ožlaŋ munətəyp, rovno polis, sto lampaez uvtən ləm ղazətəməs vermis vajətپ kyeəm qəpavıd vrágəs.

No vot 8ь pejəz loktis ղaqyńik çer 8ь, kyllisəsylaqъp, kədylaqъp, tymbda sija tədis, ez izav ətik pes keraşış. Sija suvtçis da pondis kvyzişpъ, çerəs keralis ne pu, a jy Boj prud vyləp. Myj etija etəəməs? Myjlə keravpъ jysə, kər prudas abu ղek्यeəm çeri?

A drug kinkə dumajtis suvtətپ kapkannez vovgrəz vylə? Çuzəməs sylən əzjystis ləg uvjas, i sija kotərən uşkətçis ožlaŋ. Boj vyeəma tədis, sto pes keralışsez kolasiş ətik oz pondə kernə sijə. Eta gəgərtyň ažziş kyeəmkə vəralış, kədija ez təd, sto prudbəs voştəm pokroviżejstvo uvtə. Boj kotərtis ožlaŋ, aşə ղevna uspokoitəmən. Vəralışsez — vezərtiş otır, tırmas nylə ətik kəv, med niya dudgisə zoritpъ vovgrəzəs. Una ed eməs ordçən mədik vovr pruddezz.

Sija munis ləmən vevtlişəm pozummez kolasət i loktis prud dorəz. Setən sija suvtis i açıs ez təd, myj kernə. Kyk şəd vira morttez bura uzialisə ləm vylas kikkdaş oşkəv ыılna sija mestəşən, kytən vovgrəzlən prudbəs. Ny gəgər sulalisə una majəggez. Vəralışsez keralisə gəgrəsa osta jyas. Bojlə uşis tədvylas-Dzeblən viştəşəməs, kyz indejeççes kyzəpъ vovgrəzsə i sek dogadajtçis, sto ēnija vəlisə setəem vəralışsez,

kədnija զսգըն վրալան զակոններ և լաշեցներ վիյն վեճես կոլոնիաս, օգրադան կեռանտեմեն բօրրեզլիք շօյն զապասչէս.

Boj վեզարտիս, տո շուրիս ազգեն օրանոյ թողոզողօ. Տպերա սիյա դումայտիս, ու բորչիկ-յա լօաս, կիզի մունի բար լացրա դա կօրնի կինեսկե օւսալեմ պոնդա. Նո սետոն սիյա կաջալիս, տո առ վրալիքներ սուլալ քիշն վելա դա սուտել մայեցցէ, ա մածն մեծարյա օշտա-նի քիշետ. Նեվնա նօրօնիտեմ վերմաս վայենու վեճեռներ շմեր. Լաց դա չեզարտել չալյուտ կուտիս սիյա. Չսամեն Յօլեն կերժիս ազգեն լացըն.

Սիյա մունիս օշան և սուտչիս կումդաս օշկօվ ինպա վրալիքներ. Նիյա կիլս լամպազլիք չորկետման դա դոզաւտիս. Վիճն ուլոն վել դուզցիլա, պոդօրիւթելոյն; քիշն վելա սուլալիքներ չետքաւտիս կոկ յալա. Ուլու էզ կոլ շվիդիլլես ասլան դեզակոնոյ գելօն.

— Օլատ-վելատ, — դևելիկա վիշտալիս Յօլ.

Տիլիք դեզնոյ դա տոմ գոլոս սիեզ կիլեմ բարիո, սի լաշետ ֆիգուրա օզնու ուլոն օձաշա դումայս դեվնա վեշտիս. Նո նիյա շո ըստ վելիս դեզօվոլոնոյ սի տիշտիշտեման.

— Լոկտան, — լացըն մորցաւտիս ատիս. Ա մածն դելկի և ամսա է օշ. Կեկնառներ ատամադ վել յաշետման վիզերտիս. Կիզ եակտել ետիյ կորտեմ շվիդելլես, մեծ սիյա ու յալիք դեմ է վիշտա?

— Մե մածի կօրնի տիյանոս, — օշան բայտիս Յօլ, — ա սուտել կարկաններ ետիյ պրուդա. Տիյ, նադե, եդա տադա, տո պրուդներ ետա մենամ. Մե օգ լեզ կիյու բօրրեզներ. Մենիմ կոլ, մեծ ատիկ բօրտ ետիյ պրուդիշ ան վել վիյամ. Չերան մօրտներ դօստա վիշտիս Յօլ վել, էզ սի շետ. Զատօ մածն, կադիյա սուտելլիք մայեցցէ, պիլսկաման շերամտիս.

— Օն մած, զոնու? — վիշտալիս սիա. — Վերման սուլանու դա միյան շերիու նախայտի. Միյ չոզա տիշտալամ, կինլանոս ենիյա բօրրեզ.

I Bojlaq tı̄snas bergətçəmən, sija viliş lezçis is
rižəssez vylas da pondis vartn̄y majəggezsə. Mortbəs,
kədija ənəz sə ez şet, grəzitana viðən nəzzalis Boj
vylə.

Virbəs Bojyn, ozzək ryr spokojnəj, pižis əni. Suç
ažəana şinnez sylən srazu vezərtisə, kyeəm umel po-
lozeñpoñ sija əni vəli. Vəralışsezlən ez vev mədik
oruzije kək pissałşa, kədnija sulalise ru verdən vitdas
sazeñ ylvania pə dənşan.

— Sulav! — rjakəstis sija drug eəktana golosən.
— Kəzi tījə əni od munə etija prud vylis, me əni-
zə vajəta otiřəs lageriš, i niya zastavitasə tijanəs
munn̄. Niya oz pondə siž ənevəta tijankət baitn̄,
kəzi me. Tījə ne zakon şerti keratə, i uzañşes radujtçə-
mən tijanəs vasətasə enija mestaeziş. Soglaşonəs tījə
ispoln̄itn̄ mençim eəktəmsə, neto me muna lagerə
vajətn̄ otiřəs?

Çerən mortbəs viçcis francuzskəj kəv vylən, a syl-
lən jortəs çetçəvtis kok jylas.

— Te pondan sulavn̄ setən, kytən sulalan! —
rjakəstis sija. — Vezərtin? Vərzətçə mestaiş, i təpət
lovjən rə kołççən. Vezərtin?

Boj čuvstvujtis, kəz sija suç ləgaşis. No sija
peşsiz aşsə vižn̄. Boj vyeemə vezərtis, kyeəm ızyt
opasnoş sylə grəzitə, i əktis vydəs aşsiz xrabroşsə.

— Vižətam, təj tijanlə viştalasə pes keraliſſes.

Sija mestəsi vərzətçis, kəz-vy ləşətçis munn̄,
no səkosta-zə şinvbəvşis ez lez vragsə. Vərzətçis sija
sə ponda, medvə gotovitn̄ vinçeştersə.

Çerən mort keris oşkəv oşlaq. Sija lebtis cərsə
jur vevdəras. Boj ažəvliş, kəz kuzisə pes keraliſſez
çapkən̄ çərsə, no i sija vermis ossaşn̄ aslas vinçeş-
terən, kədija əddən coza vermis lyjelyn̄ da bura şiz-
n̄. Da setçə-zə sija əni suvtis siž, kər vyeemə po-

żis Işıń. Top sija minutə, kər çerəs vəli gotov meztyń vəralış kiiş, vinçester Işıń. Vəralış viççəmən ležis kisə. Çerəs lebzəmən munis bokət da ez şıň. Vəralışsez uşkətçisə aslanıß pissallez dýnə.

— Ed vərzətçə! Neto me kəknannıb Işıń! — rjakəstis Boj.

Vəralışsez esə vırazıb ləgaşisə, sto pı vılyı komandujtə kyeemkə zonkazug, kotərtisə cəlañ aslanıß pissallez dýnə. Nija nadejtçisə, sto sija oz şıň, aji pissalıß sylə ətik zarjadaa. A Bojıß mətitçis pıle kokkezas da ləşətçis Işıń. Eta minutaə pu sajsañas, kytən sulalisə vəralışsezlən pissalles, petis Dzəv. Et kinas kvatitissi pissalıß vəralışsezlis da Bojlış prikazanqosə mədrəv vişalis:

— Ed vərzə mestais! — rjakəstis sija. — Lebtə kiez!

Vəralışses povzisə da sulalisə, kyz dorəməs mestaanıß. Etılsıß pı kolasiş lebtis kəknan kisə vıylan, a mədəs toko sulgasə, veşkyləs şozgörtçəmən əsalis. Nija vezərtisə, sto baitıß pıle səşşa qem. Nijə kutisə prestuplenno mestaas. Delo vəli-əddən uməl, kyz-bıbı nija ez pondə rıssıbı, toko uməlzykə vıkerisə aslınıß. Nija polisə nejki vişətnıß əfamədnıß vıle i şinneznıßez ez lezə veknişik şina Dzəv vılış.

Bojıß terməmən loktis ətnıß dýnə.

— Kuzin te Işıń sylə kias, — vişalis Dzəv, i sylə golosıb kylis Bojsə rađejtəm.

— Myj te dumajtan pıkkət kergı? — jualis Boj.

— Te resajt! Tenat əloobs, — ətveçajtis Dzəv, şinnezsə lezətəg vəralışsez vılış.

— Tədan, Dzəv! — vişalis Boj. — Me, sua, nijə lezət. Toko nekız nijə on lez pissalleetəg, nija kulasə əsgjən, kytçəz oz loktə gortəz. Nuətnıß lagerə me og məd, pes keralışsez pıkkət kerşasə asmoznanıß, a me açıım pıle uməlsə og zelajt.

Вेरалиш şinnezън virdьstis надея. Sija пъ kolasiş, kediya аву вeli ranitom, vezartis, sto burzъk tаdçыпъ Bojkет, a ne Dzevкet.

— Lez mijanәs! — koris sija, as ръekas lęgsa pessәmәn sajavtпъ. — Mijә gotovәs klenitcәmәn kәsjişпъ, sto nem og veřatә da og bertә sъssa tatça.

— I kołә tatça assinъt pissallezпъt, — suis Dzev.

— Enija pissallezъn вьdәs mijan razъtпъm. Ni-ja verdәnъ mijanәs tәvnas, — vištalis vәrališ Bojlә.

— Kъzi şetam mijә tijanlә pissallezпъt, — nevъtika vištalis Boj, — tiјә şetatә corxt kъv, sto kъknappyt munatә eta mestaeziş da nekәr od pondә suvtatльnъ tatça kapkannez? Da esә şefatә kъv, sto nekәr od pondә umәlә kernъ i menъm i sъlә?

— Siž, — vištalis vәrališ, — me nekәr og veřat tijanәs.

— I te kъv şetan? — jualis Boj sъlis, kediya nem ez bait da çersә sъlә çapkis.

Vәrališ şperva vižәtъstis Bojъs vъlә, sъvәrgъn as-las ki vъlә, kediya lizgi-łozgi әsalis bokas, da vәliš gазtәm sъben gorәtçis:

— Siž, me şeta kъv! Aćymәs me klenita, nekәr me tijanlә umәlsә og ker!

— Ladno, — gorәtçis Boj. — Siž burazъk vъ-dәnnъmlә mijanlә. Dzev bos пъşaң kъv, te burazъk kuzan.

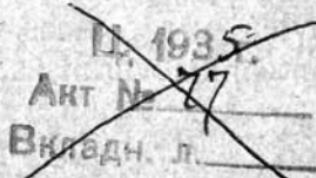
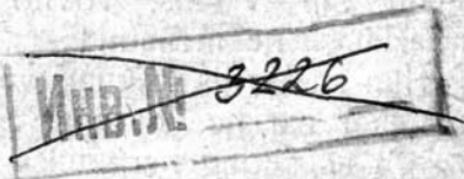
— A тъj! — Vištalis Dzev, pełponneznas zmits-tәmәn siž vižәtis, rovno mәdis vištavtпъ: „Tenat fantaziаlt, ne ménam!“

Sija zastavitis kъknan vәrališsә şetnъ corxt kъv da nekәr вәr ne vovtпъ. Sъvәrgъn şetis пъlә pissal-lezsә, i sъ settag bergәtçisә da munisә vәrә. Bojъs da Dzevъs şleditisә пъ şәrgъn, kыtçәz nija вьdсәn ez sa-javtçә vәr çassaas. Boj şeralәmәn lebtis çersә, kedi-jәn çapkis vәrališsә sijә.

— Sija koļis sijē tēnēm pamēt ponda,— višta-lis Boj.

— Umēl otir! — lēgēn gorētčis Dzev.— Me-vē tejat mestēn, nekār eg lež nijē nakazittēg.

Kēr gūtnas pes kerališsez tēdisē etija jyliš, əddēn bura nija i lēgašisē, mēla siž nijē ležisē. Nija voštisē pēlok, vartisē sijē pu verdē da sē vylē gizisē, sto etija prudbs Bojlēn.

н-93-65/479

~~Н 4006~~

~~Библиотека
2-5942~~

Цена 40 коп.

ЧАРЛЬЗ РОБЕРТС
ДОМИК ПОД ВОДОЙ
Перевод Ф. А. ТУПИЦЫНА

На Коми (пермяцком) языке

Редактор И. РАДОСТЕВ

Техред. С. ГРИБАНОВ

Открыт № 190. Заказ № 1518. Тираж 1100 экз. Сдано в набор 10/III-33 г.
Подписано к печати 7/IV-1985 г. Неч. листов 8.

Кудымкарская тип. „Свердполиграфа“